

Izhaja — izveniški ponedeljek — vsak dan zjutraj. — Uredništvo: ulica ...

EDINOST

Posamezne številke v Trstu in okolici po 20 stotink. — Oglasi se računajo v ...

Naša nepremagljiva fronta

Po požaru, ki ga je povzročila fašistovska družba in ob katerem je zgorel naš pomeni ...

Ni potrebno posebej naglašati, da je tekoče pojmovanje in mišljenje škodljivo in zraven tega tudi figavo. Toda predvsem je treba ...

Ta pogrešek naših odločilnih kerogov je bil krepaka usodepoln, ali ne more se reči, da je nepopravljiva. Vsaka nesreča ima svojo dobro ...

V veliki vojni, ki nam je še vsem v neprijetnem spominu, smo videli, da so trdnjave padale in se zopet dvigale, ne da bi bile imele ...

To velja tudi o našem bivšem Narodnem domu; bil je sezidan, da ga enkrat sovražnik zavzame, da bo sezigan! To se je ...

Marsikdo si bo mislil, da hočemo reči naše želstvo, češ da je to ona naša nepremagljiva fronta, o kateri govimo v naslovu. Kdo drugi ...

V naših doseganih narodnih borbah se ta resnica ni posebno vpoštevala. S to ugotovitvijo seveda ne mislimo nikakor omejitve ...

Dovoljeno je namreč misliti in trditi, da so naši voditelji stali zadnjih 30—40 let na stališču, da so Narodni dom, šole in društva edina sredstva ...

Na drugi strani pa nam dokazujejo dve zadnji pokoljeni našega plemena, da ni v stanu raznaroditi nebena tuja šola ...

za vse tiste, ki se niso naučili slovenski misliti, čustiti in govoriti doma v družini, še preden se jim je sanjati moglo, kaj je Narodni dom, kaj je šola in kaj je društvo.

Radi tega se torej da reči, da je bila naša doseganja taktika napačna, ali vsaj nepopolna. S tem da smo obrabali svojo pažnjo na Narodne dome, šole in društva, smo zamemarjali propagando v družini. Na tisoče slovenskih družin je šlo rakom žvižgati ravno, ko se je naš Narodni dom najponosneje začel dvigati in imponirati, vzlic temu da je naše šolstvo delalo svojo dolžnost in kljub temu, da se je naša društvena organizacija bila razvila kot maločkoli drugod. To pa radi tega, ker za družino ni rešitve izven nje, in proti volji družinskega očeta in družinske matere ne pomaga nič noben Narodni dom, nobena šola, nobeno društvo, kakor na drugi strani ne zmorejo proti tej volji ravno tako nič vsi fašisti, cele Italije, ves aparat krivične nam uprave, z eno besedo nobena moč na tem svetu.

Vršimo torej propagando v slovenski družini, ohranimo to nepremagljivo fronto, katero ne bo mogel osvojiti noben sovražnik, naj pride odkoder hoče. V tej propagandi je vsak zaveden Slovenec obenem narodni vojak, vsak ima po enega ali več prijateljev ali tovarišev, ki so oženjeni in ki imajo družino, kakor oni. Obiščite jih, povetite jim kot prijatelji, kaj so napravili, ako so v svojo slovensko družino sprejeli tuj jezik namesto svojega domačega. Povejte tistim morda neprosvetljenim moralcem slovenskega naroda, da delajo oni več škode slovenskemu narodu, kot so jo v stanu napraviti vsi taški fašisti skupaj!

Mnogo je družin, ki so odpravile slovenski družinski jezik in vpeljale v svojo hišo jezik fašistov. Zaneso se mi cele ulice, kjer so vse družine brez izjeme slovenske, katerih otroci pa brez izjeme ne znajo slovenski. Imam znanca Slovenca, ki je kot takšen še preveč zaveden, ker ima navado kriticirati priob temu, onemu in tretjemu. Zdržje je imel spraviti v zadregu radi takšne govoritve celo družbo. Zgledilo se je, da me je ta znanec povabil v svojo hišo, kar sem rad sprejel. Čim smo prišli blizu njegovega stanovalja, mi je priškal nasproti njegov 5—6letni sinček. Prijel ga je po očelovski in prve besede so bile: »E mama, dove la xe?« Fanci je odgovoril, da je »a casa».

Sla ova in predstavil me je: »Ti presento mio amico X.» Ko sem se poslavil od tega keričača — prijatelja, sem mu rekel na glavnih vratih: »Še eno besedo prijatelj!« — »Kaj takšnega?« — »Veš, da si ti pravzaprav največji fašist v Trstu!« — »Kako to?« — »Do sedaj niso fašisti učili še nobenega Slovenca, kotlikr mi je znano, a Ti si ubil enega!« — »Kateroga, za božjo voljo?« — »Tega-le, sem rekel, pokazaviš na njegovega sinčka, ki me je prišel z njim spremit do vrat, in kolikor otrok boš še imel, toliko Slovencev boš še ubil ... Marij misl hujski kot naluhjisi fašist?«

Nisem ga hotel dalje mučiti ter sem se poslovil rekoč, da bomo o tem še govorili ... Tako je v mnogih, premožnih družinah. Slovenska družina pa, ki je brcnila slovenski jezik iz hiše, je prava grobnica, kjer počivajo ostanki slovenskih otrok, ki so jih umorili lastni starši. Ni dovolj, da otroci znajo par besed slovenski, ki jih rabijo za silo, ko pride malarica v hišo, temveč mora slovenski jezik biti družinski jezik, kakor je bilo rečeno. Zraven tega morajo starši učiti otroke z mladega, da so otroci slovenskih staršev, da so Slovenci. Dober slovenski družinski oče, dobra slovenska družinska mati bi morala vsak dan, ko se igra v intimnosti svoje družine s svojimi mladeki, porabiti peščico, in jim povedati, da so Slovenci.

Takšne družine bi bile prave slovenske družine, tudni sklepji v verigi naše nepremagljive fronte. Proti otrokom, ki so imeli slovensko družinsko vzgojo, ne zmorejo lažje šole nič, kakor so slovenske brez pomena za tiste, ki so jim izdajalski starši dali laško družinsko vzgojo. Ne samo telesna, temveč tudi duhovna usoda slovenskih otrok je odnoje in v rokah slovenskih staršev. Samo oni in niče drugi lahko napravijo od njih Slovence ali Lahe, dočim zmorejo šole, društva in druge ustanove, s katerimi se mlada nacija pozneje seznanja, deo staršev samo potrditi, nikakor pa učititi!

Tu, v družini, je treba torej delati. Slovenski starši, vi pa napravite svojo dolžnost in dokazite, da stojite višje kot divji narodi divje Afrike. Ti namreč učijo svoje otroke svoja divjaška narečja ter ne brcajo svojega jezika, da stvarno je divjaški, iz svoje družine in hiše, kakor delajo mnogi slovenski starši z našo lepo slovensčino.

In ti divjaški držijo svojo fronto. Kako da bi je mi tržiški Slovenci ne mogli! Naši narodni nasprotniki se bahajo, da nas je lažje potujčiti nego te divjake. Samo naši starši, naše družine lahko dokažejo, da so to je prazne baharije. Politicus.

Z rusko-poljskega bojišča

Novo poljsko ofenzivo proti Rusiji

Poljaki zavzeli Luck v Voliniji

VARŠAVA, 17. Poročilo glavnega štaba z dne 15. t. m. pravi, da so poljske čete v društvu z ukrajinsko vojsko prekorale Dnjester in zavzele Mikalovski in Bolszovsko ter so zajele 300 mož. Vzhodno od Vladimirja Volinskega nadaljujejo Poljaki svoje napredovanje. Severovzhodno od Kovele so zasedli naši oddelki Kamino in Kaspijski ter so zajeli 1000 mož in 500 voz. Poročilo z dne 16. t. m. javlja, da se poljsko napredovanje sverno od Dnjestra nadaljuje. Pri Lucku so Poljaki zlomili sovražnikov odpor ter so zavzeli Luck.

Vrangel zmaguje in se umika!

CARIGRAD, 16. Neko poročilo Vranglove vloade pravi: Boljševsko odposlanstvo, ki je imelo svoj sedež v Brest Litovskem (ll.), je objavilo v Londonu vest, da so naše čete pretrpele v Kubanu poraz. Vlada Južne Rusije izjavlja, da je ta vest gola izmišljotina. Naš čete, ki so bile izkrcane v kubanski kraj, so se v začetku avgusta zares umekle na sever tauridskega polotoka iz strateških razlogov. Kljub temu ne samo da niso pretrpele nikakega poraza, temveč so popolnoma potolikle dve rdeči diviziji in so zajele več ko 6000 mož, 8 topov in nekoliko tucatov strojin. Kubanski Kozaki, ki so se pridružili našim, so povečali naše število dva in pol krat.

Poljsko-litvinska pogajanja so se začela

KOVNO, 17. V Kalvariji so se začela pogajanja med Poljaki in Litovci za določitev provizorne meje med obema sosednjima državama.

Sporazum med ruskim in poljskim Rdečim križem

BEROLIN, 17. Delegati ruskega in poljskega Rdečega križa so sklenili sporazum glede poljskih in ruskih civilnih ujetnikov.

Romunija želi živeti prijateljski z Rusijo

BUKAREŠT, 17. Romunski ministrski predsednik Avarescu je poslal Cicerinu, ruskem poverniku za vnanje stvari, brzojavko, ki je z ozirom na bodočo romunsko vnanjo politiko zelo važna, a z ozirom na priključitev Romunske k »Mali entente« popolnoma razumljiva. Brzojavka pravi: »Romuniska vlada želi vzpostaviti stoletne vezi do brega sosedstva med Romunskimi in Rusijo na čim trdnjših podlagah. Jaz Vam bom sporočil brez odlašanja moje mnenje o načinu doseganja cilja, ki ga želimo eni in drugi.

Rusija noče sprejeti odposlanstva gruzinskih delavcev

TIFLIS, 16. Kirof, sovjetski zastopnik v Tiflisu, je obvestil gruzinskega ministra za zunanje zadeve, da moskovska vlada ne more pustiti na svoje ozemlje gruzinskega delavskega odposlanstva, ki namerava odpotovati, da izvidi položaj v Rusiji. Odklonitev dovoljenja, ki ga je gruzinska vlada uradno prosila in nanje pričakovala odgovor, je napravila v Tiflisu neprijeten vtis. Domači listi pišejo razsrženo o tej zadevi. Kirof meni, da je odklonitev posledica sovražnega držanja gruzinske vlade nasproti sovjetski Rusiji.

Po dogovoru Siorza-Tusar. — Trst in Čehoslovajia

PRAGA, 18. Češkoslovaškimi listom poročajo iz Kodanija, da je vprašal neki dopisnik lista »Berlingske Tidende« grofa Siorza o pomenu njegovega svedenja s Tusarjem v Benetkah. Z ozirom na to svedenje je grof Siorza zagotovil dopisnika, da ni nič bolj prirodnega kot dobri odnosi med Italijo in Čehoslovajio, rekoč, da je tržisko pristanišče popolnoma na razpolago Čehoslovajii.

Odstop predsednika francoske republike Deschanel

Njegov naslednik bo najbrže ministrski predsednik Millerand

PARIZ, 17. »Le Temps« pravi, da razklada Deschanelovo odstopno pismo z ganljivimi besedami razloge, ki so ga prisilili, da se odreče nadaljnje mu opravljanje visoke službe, katero mu je bilo poverilo narodno predstavništvo.

Glasom neke vesti agencije Havas so prišli večerj poslanci v večjem številu v bourbonsko palačo. Skoraj vsi izražajo svojo naklonjenost za kandidaturo ministrskega predsednika Milleranda. Iz svojih volilnih okrajev so prinesli s seboj vtisk, da si želi javno mnenje Millerandovo izvolitev. Izjavljajo, da se Millerandovo odklonitev nimpa smatrati za nepriključno ter upajo, da ga bodo vplivne osebe, ki so poklicane govoriti v imenu parlamentarnih skupin, pregovorile. Ako bi pa Millerand končno odklonil, ne bi imel noben drugi kandidat mnenja pristave v obeh zbornicah in plenarna seja od 22. t. m. v luksemburški palači ne bi mogla določiti kandidata z veliko večino. Poslanci bi predvsem želeli združiti na ime izvoljenega kar največje število glasov, da bi mu dali neposredno oblast, ki je bolj kot nikoli potrebna državnemu poglavarju.

Jonarr je šel danes popoldne v bourbonsko palačo obiskat predsednika poslanske zbornice. Zatem je šel tudi k ministrskemu predsedniku Millerandu, s katerim je imel pogovor.

Konferenca med angleškimi rudarji in vladno odložena

LONDON, 18. Po konferenci s Sir Robertom Horne je imel izvršilni odbor rudarjev zasebno sejo, ki je trajala več ko eno uro. Po seji so se napotili odposlanci v razna rudarska središča, da se posvetojujejo z rudarji. Reuterjeva agencija pravi, da so uradni krogi kljub držanju rudarjev na večerjni konferenci optimisti ter upajo, da se bo dosegel sporazum.

Na večerjni konferenci med izvršilnim odborom in predsednikom »Board of Trade« je ta-le naglašal, da se bodo s povečanjem proizvajanja zvišale avtomatično tudi plače. Smille, predsednik rudarske zveze, je izjavil kategorično, da nečelo rudarji razpravljati o nobenem vladnem predlogu, dokler se ne sprejme njihova zahteva po zvišanju plač za dva šilinga na dan. Po odgovoritvi konferenca je bilo sklenjeno, da se skljuje tudi seja trojne zveze (rudarji, železničarji, pomorci).

Pogajanja med italijanskimi kovinskimi delavci in industrijaki

MILAN, 18. Včeraj so se začela pogajanja med zastopniki kovinskih delavcev in industrijaki. Pogajajoči stranki se morajo boriti z raznimi ovirami, toda že sedaj se da predvidevati, da bodo morali industrijaki popustiti v vseh važnejših vprašanjih, ki so že popustili v najvažnejšem vprašanju: delav-

ski kontroli v tvornicah. To zadnje vprašanje ne bo medtem tako kmalu rešeno, kajti Giolitti je odklonil socialistično zahtevo po takojšnjem sklikanju zbornice. Položaj v zasedenih tvornicah je še vedno neizpremenjen. Delavci delajo sami in po svoji volji. Po raznih mestih je bilo zasedenih veliko, doslej nezasedenih tvornic.

Nemiri na Hrvaškem in njih prvi vzrok

ZAGREB, 16. Kakor javljajo iz vseh krajev, kjer so se vršili doslej nemiri, vlada sedaj popoln mir in red. Kmetje preključajo Radice in njegovo pokolčko, ki jih je približno tisoč doleč. Da ni prišlo na pomoč vojaštvo in napravilo red, bilo bi zlošč med zavednimi kmeti in dobrovoljci na eni strani in uporniki na drugi strani do krvoprečanja, katerega posledice bi se ne dale precceniti. Vstaja hrvaških seljakov bi bila lahko postala nevarna, ko bi bila nastopila nenadno in bi ne bilo že vse zastareno. Vse te nemire so povzročili razni tuj agenti. Med prebivalstvom se še širila vest, da so Madžari že vkrčevali v Osijek in da se so morale naše obsejne čete pomakniti daleč nazaj. Preko Drave so se širili letaki v katerih se pozivljajo ljudstvo na vstajo proti Srbiji. V Madžarski sami se skrivajo mnogo agentov, ki niso ničesar drugega, nego Horthyjevi pristaši in ki v najtesnejši zvezi z Radicevci in zajedničarji skupno nastopajo proti državi. Jasno slika o teh dogodkih je dala skupščina zajedničarjev v Grubišnem polju, kjer se je sklepeala o madžarski propagandi.

Zasedanje Zveze narodov

PARIZ, 17. Svet Zveze narodov se je sestel danes na privatni seji ob 17, da pregleda prošnjo poljske vlade, ki jo je predložila o zadnjih incidentih med poljskimi in litovskimi četami na meji

med obema državama. Prisotni so bili: Paderewski, poljski odposlanec in Woldomar, litovski odposlanec. Belgijski zastopnik Hymans je čital poročilo o tem vprašanju. Paderewski in Woldomar sta stala vedno potrebna pojasnila.

LONDON, 17. Reuterjeva agencija je obveščena, da se glasi poročilo odbora, ki ga je imenovala Zveza narodov za proučevanje irskega vprašanja, v zmislu, da je to vprašanje bistveno mednarodne prirode in da spada v področje Zveze narodov.

Še o grozoviti eksploziji bombe v New-Yorku

NEW-YORK, 17. Število mrtvih radi eksplozije v Wall Street znaša 33, med katerimi 3 ženske. Materijalna škoda se ceni na 1 milijon dolarjev. Vsi ranjeni mislijo, da je imela bomba, ki se je razpočila, uro, da bi se razpok izvril ravno ob določenem času. Po izpovedbah očividcev se je bomba nahajala v avtomobilu, ki se je ustavil blizu trotoarja. Osebe, ki so se nahajale v avtomobilu, so šle hitro proč. Kmalu potlej se je bomba razpočila.

Shod nemških neodvisnih in večinskih socialistov

BEROLIN, 17. Shod neodvisne socialistične stranke je sklican za 12. oktobra v Halle. Skoraj ob istem času se bo vršil shod večinskih socialistov v Kasselu. Državni zbor se sestane 18. oktobra in torej je predvideti, da bodo imeli sklepi, ki bodo sprejeti na obeh shodih, vpliv na preureditev ministrstva.

Ogrski ministrski predsednik ozdravel

BUDIMPEŠTA, 17. Ministrski predsednik Teleki je ozdravel. Minister za trgovino Kubinek je bil vesled tega opročen začasne službe ministrskega predsednika.

Francozi so udušili upor v Siriji

PARIZ, 17. Iz Bejruta poročajo: Kolona, ki jo je bil poslal general Gouraud na pot za v Damask, da se bojuje proti vstajem, je izpolnila svojo nalogo. Ubila je 300 mož in zajela nekoliko topov in strojin. Vsed teh dogodkov so prišle do generala Gourauda številne prošnje za udajo.

Naši koroški bratje v kanalski dolini

Saint-germanska pogodba je dala Italijanom kanalsko dolino na Koroskem, ki je po večini slovenska. Kanalska gre skoro paralelno z Ziljsko dolino ter se razteza od Pontalija do Vrat. Razvodje doline je približno sredi doline, tako da teče prot Podklostu Zilica (Schiltau), proti Pontebbi pa Bela (Fella). Kanalska dolina je okoli 30 km dolga in obsega župnije: Pontafelj, Lipaljo vas, Lužice, Naborec, Ukve, Ovejo vas, Zabcnice, Trbiž, Kokove in Vrta. Od teh so samoslovenske Lipalja vas (370 prebivalcev), Ukve (580), Oveja vas (380), Zabcnice (880), Vrta (650); druge župnije pa so nemške, a v vseh prebiva večje ali manje število Slovencev.

Minuli teden sem izletel v Kanalsko dolino, kjer sem imel zopet priliko, vživeti se v »nemški« in »slovenstvo« teh vasi. Zanimalo ho, če seznanimo se z narodnostmi razmerami v Kanalskimi vse Slovence, ki se niso še seznanili s temi kraji in priklikami, ki vladajo onod na 50 let in vsled katerih se v našem odnojem ljudstvu sploh še ni vzbudil pravi narodni čut.

Zabcnice

Vlak, ki gre iz Trsta, te pripelje čez Videm in preko Pontebbe v šestih urah v Pontafelj, prvo kanalsko občino; odtoč voz vlak eno uro do Zabcnic. Lukamatija se ustavi in pred seboj zagleda lepo vas z dvema cerkvama. To so Zabcnice. Pogled postajal Na njenem pročelju se blesti napis: »Camporosso; ker pa je to obenem postaja za romarsko pot na Višarje, je dodano »Monte santo di Lussari.« Pojdi v vas! Na levi zagleda veliko in lepo hišo z napisom »Gasthaus zur Post,« spodaj na desno pa »R. R. Poste.« To je rojstna hiša naših rojakov, bratov dr. Ehrlich, koroških duhovnikov, od katerih deluje eden v pasu A, drugi pa je član patrijske delegacije. Pojdi naprej! Na desno stoji krasno poslopje, na katerem je napisano »Zupnišče-Pfarrhof.« Ta in pa tabla nad bližnjo gostilno sta edina slovenska napis v Zabcnicah; vsi drugi napisi na javnih in privatnih poslopih so izključno nemški; in teh naštetje vsaj petnajst. A prebivalstvo je vse slovensko, ako odštejemo k večjemu devet nemških družin.

Na levo in desno nizke hiše, a lepe, snažne, vse čisto prebrelene. In vse v slogu, kakršnjega srečujemo v Gorenjskem. Za vsakega okna te pozdravljajo cvetlice v lončkih. Povsed občudujes snago in nekaj umetniški okus v stavbah in pritlikinah. »Volkschule.« Kaj pa je ta napis? Ljudska šola, trorzrednica. Kako se počuje? Vse nemški. Kdo so učitelji? Nemci in slovenski renegati. A duh, ki preveva učitelstvo in ves pouk, je slovenski. S tem je vse povedano. Otroci se ne nauče niti slovenskega alfabeta in do dovrše šolo, znajo le nemški pisati in brati. In vrenauk? To je edini predmet, ki se počuje v slovenskem jeziku; to pa je zasluga kateheta. V Zabcnicah župnikuje franciskan pater Pij Zankar, za našo pravično stvar velenaslužben gospod. Med veroukom napisane na ploj slovenske črke (š, ž, z) in nauči otroke za silo slovensko brati. Pa kaj če to? 2 uri na teden, ko učitelji v 20 urah vse sproti podira.

V bližini šole je župna cerkev. Sedmo zvečer bje in nato zvonci k blagoslovu. Vstopim v cerkev. Milo se mi stori, ko začujem slovensko pesem »Blagoslovi Jezus pričujoče.« Ihtanje, molitve, in verniki lepo odgovarjajo. Vsi napis v cerkvi so slovenski. Cerkovnik mi je povedal, da se pridružuje le slovenski. Blagoslov se konča. Stopin iz cerkve, ki jo obdaja pokopalšče. Lepi spominški nagrobniki, ki pa imajo vsi, razun dveh, nemške napisne. Smo pač znanj cerkve in izven družine. Slovenski jezik se čuje le v hiši in v cerkvi. Drugod je vse nemško. To je koroški »pravda.« Tudi otroci me pozdravljajo. »Gutn tok!« Saj jih je tako naučil njih gospod »leter.« pa je tudi fih in nobel.

Pred cerkvijo se vstavim. Deklice, ki so opravile spoved, se zbirajo pred cerkvijo. Grem med nje. »Dober večer, deklice.« — »Bog daj.« — »Ali ste Slovenke?« — »Ja, gospod, smo Suovenke.« — »Ali hodite v šolo?« — »Dro (da). Kdo vas uči?« — »Mi mammo lererco.« pravi Mojca (Marica). — »Mi pa mammo lererja.« odgovarja temolasa Zala. Kje pa ste bili zdaj? — »Pri vesper.« (večernice). Danes je sobota, kam pojdeto jutri? — »Jutr gremo k meši.« Ali znate kaj slovenskih pesmi? — »Nemšk znamo, slovenske pa ne znamo.« Zakaj pa ne počete slovenske? — »Naša stara mame znajo suovenke pesme, ml pa ne. Lererca nas vsaj samo nemške.« Mojca, kdo ti je naredil to obleko? — »Šivilja.« (torej domači izraz v kanalski dolini) Cerkovnika in organista,

ki je mimo šel, sem ustavil in povedal mi je, da je to kot Kranjec tudi on izpočetka čutil, da ne pojo dekleta, ne fantje. Šola goji le nemško pesem, je šolske napeve, domače pesem je izvenla in izgnila. Uboje deklice, ko bi čule, kako naše deklice na Goroskem in Tržaškem lepo slovenski pevajo. Deklice, tudi šoli odrastle, niso nikoli vidjele ne čule o »Edinosti.« »Mladiki.« »Straži.« le celovski »Mir« so že videli, a sedaj ne more k njim, ker izhaja v coni A; pač pa poznajo nemške liste in zlasti »Arbeiterwille.«

Izvedel sem tudi, da mlajši rod sploh ne zna slovenski čitati, ampak samo nemški, dočim so imeli verniki pred 20 leti še samo slovenske molitvenike. To je uspeh koroškega šolstva. Pred 60 leti so imeli koroški Slovenci še nad 50 slovenskih šol, lih pred svetovno vojno pa le še tri. Vse slovenske šole so nam germanizirali; slednjič so šolski svet za slovenski del dežele združili z nemškimi in tako smo prišli na Koroskem do enotne šole, seveda nemške. Kako je bilo nekdanj v Zabcnicah, nam pove »liber memorabilium« te župnije iz leta 1853: »Prebivalci Zabcnic so vsi brez izjeme Slovenci. Učni jezik v cerkvi je slovenski, pravtako tudi v šoli, kjer se počuje nekoliko tudi nemški jezik.« Župnik Ferčnik je napisal 1889 v spominški knjigi: »Preje se je pozdravljalo v Zabcnicah le slovenski, od 1876—1888, ko so gradili železnico, čujem tudi nemške pozdrave.«

V občini se uraduje nemški, razpravni jezik v sejal je le nemški. Veselice, ki se v občini prirejajo, so taje in pravtako vsi lepaki. To je koroški »pravhe« in ta je nobel in fajn, slovenski jezik se jim vidi zelo »pauerski.«

Koroški učitelji

Zanimal sem se za delovanje koroških učiteljev. Kakor že rečeno, so vsi Nemci ali nemskutarji, renegati; tudi oni so produkt nemških škol, nemških učiteljev v Celovcu in Beljaku. Kako znajo taki učitelji germanizirati, je razvidno iz naslednjega slučaja. V neki vasi je služoval učitelj, ki je po večini slovenski govoril. Ko je ta gospod šel v pouk, je prevzel šolsko vodstvo učitelj Roblek, koroški renegat. V prvem šolskem letu je nastavil učtelca, ki je za silo znal slovenski, tako, da je otrokom lažje nemščino v glavo ubijal; v drugem razredu si je smela učiteljica le izjemoma s slovenščino pomagati; v tretjem razredu pa, kjer poučuje ona, ne spregovori priključno več nobene slovenske besede. Vrhu tega znajo otroci le v goščici pisati, tako, da jim je latinica, v kateri mi Slovenci pišemo, le težave dela. Roblek je ustanovil v popolnoma slovenski vasi nemški »Gesangverein.« Dasi zna dobro slovenski, ne spregovori naveloma z vaščani nobene slovenske besede. Tudi starša in otrok morata nemški govoriti, če hočeta občeavati z njim. Seveda so šolske knjige in spravevala vsa nemška. Tako je šola največ kriva ponemčevanja naših vasi.

Potujčevanje

Drugi činitelj potujčevanja so narodno-mešane porokce. Družina, ki se je v nji samo slovensko govorilo, se ponemči, ako pristopi zet ali nevesta nemške narodnosti. V Zabcnicah je trgovec, v čegar družini se je vselje občeavalo slovenski. Starejši sin je priženil gornjestransko dekle, ki je službovalo v vasi. Stopil sem v trgovino in sem prvo razgledniče iz domačega kraja. Mlada gospa me ni razumela in je hitela po taščo. V tej hiši se govori sedaj nemško — radi neveste. Otroci novega zakonca bodo Nemci. »Kako rodo za rodom gine, to povest je domovine,« je pel naš pesnik. Čudno, kaj ne! Ema oseba se ne uda desetim, marveč desetotica se more pokoriti eni osebi.

Tretji činitelj potujčevanja je uradništvo in sploh ves vladni aparat. Pred italijansko zasedbo so bili vsi železniški uradniki trdi Nemci ali Nemčurji; na slovensko vprašanje niso dobili vnanke, temveč sramotilen odgovor; večkrat je dal uradnik cele aretirati. Uradništvo je širilo nemški jezik in nemški duh.

Nemški tisk je tudi mnogo pripomogel k raznarodovanju našega ljudstva. Nemci so nas slovenski šol oropali, mlajši rod čita rajši nemški in tako so se razširile po kanalski dolini nemški časnik. Sed v rojno je bilo na Vratih 26 udov Mohorjeve družbe, a le trije naročniki tednika »Mir,« a nemških listov je imrgolelo po občini.

Četrli činitelj germanizacije našega ljudstva je socialna demokracija, kakor se dejanski uveljavlja. Koroški Slovenec, ki pravi, da je internacionalen, je samoposbi tudi nemkutar; bere »Arbeiter-

ville» in govori tudi doma nemški. To je dejstvo, ki se ne da zanikati.

Mišljenje ljudstva.

Ljudstvo čuti še vedno avstrijsko-nemško. Lahov ne marajo in v slučaju plebiscita bi nihče ne glasoval za Italijo; le majhen odstotek za Jugoslavijo, a skoro vsi za Nemško Avstrijo, doli jim je znana revščina in Avstrijski državni. Kanali so pač »tajfrajndih« nemščina je nobel; zato nemški govore in tudi pišejo; to je korozki »pravh«. Imenitno jim je povedal pater Pij: »Slovinci ste, pa nočete bit; Nemci bi radi bili, pa ne morete bit; Lahi nočete bit, pa morate bit«.

Nikar pa ne mislite, da je to nemško-avstrijsko mišljenje Kanalec kdo ve kako trdno. Ko bi bila Jugoslavija zasleda te kraje, bi ti kraji na mah zaobilšli slovensko lice, vse bi slovensko govorilo in Bosna bi bila mirna. V nekaj letih bi ne bilo o nemstvu ne duha ne sluha. Tukajšnje nemkarstvo je umetna tvorba. To je delo pokojne Avstrije, ki je znala po učitelju in po čeniku dopovedati korotanskemu Slovincu, da je on Korozec, ne pa Slovenec, da so Kranjci tuji. Zato pravijo Kanaleci, da »Kranec« ne marajo. »Iz Kranjskega še vreme ne pride dobro«.

Kako je s slovenstvom?

Kdo pa drži pokoncu slovenstvo, kar ga je že? Dom in cerkev. To sta stebra našega jezika ne le v Kanalski dolini, marveč po vsem Korozkem vobče. Doma govore stari in otroci slovenski. Tej tradiciji se imamo zahvaliti, da še ni izumrla slovenska govorica v Kanalski dolini. Otroci hodijo sicer v nemške šole, a nemščino rabijo le v občevanju z učiteljem, na železnici, v mestu, z Nemci na občini, sicer pa govore le svoj rodni jezik.

Drugi čimolci, ki mu gre zaslug, da se je slovenski jezik v dobrih meri ohranil, je naša duhovščina. Slovenski pridigujejo, slovenski molijo, slovenski predavajo veronauko v šoli, slovenski govorijo v uradu in na poti. V tem duhu vzgajajo tudi ljudstvo. Ne menijo se za vabo, ne za grožnje, ne za preganjanje. Vzvišen zglas nam nudi župnik v Ukvah, gospod Kubačka. To vam je vzor duhovnika, pravi anket. V Ukvah je županovalec nemkar. Župnik je sestavljal vse uradne spise v slovenskem jeziku in med temi tudi slovenski dopisoval županstvu. Županstvo pa uraduje vse »talj.« dasi so Ukve popolnoma slovenska občina. Župan je dopise župnega urada vračal in župnika naznanjal. Gospod Kubačka se ni zmenil za to, kakor se ni brigal na strogo ukaze višjih oblasti, ki so mu zapovedale nemško uradovanje. Zato so ga preganjali in vlačili po ječah; slednjeji so ga priliči, da je resigniral na župnijo in je sedaj v pasu A. Ne da se opisati, kaj vse je moral gospod Kubačka pretrpeti skozi dolgo vrsto let. Pred svojim odhodom je napisal v spominski knjigi sledeče besede, ki sem jih prevedel iz latinskega izvirnika v naš jezik: »23. majnika je župnik zavil sv. hostijo iz monstrance; popoldne je zapustil župnijo vled preganjanja po županu. Bog mu (županu) odpusti vsa preganjanja in vse krivice, ki jih je storil lastnemu župniku za časa vsa njegovega dušnega pastirovanja. Ako človek čuje pripovedovati, kako svet je bil ta duhovnik, na drugi strani pa, kako je moral zaradi svojega narodnega značaja trpeti, in neznanostno trpeti, se človek težko vzdrži solz. Drug zglas značajnega nastopa nam nudi drug župnik, ki ga nočem imenovati. Županstvo in druge oblasti so ga zatožile na glavarstvo, da piše maticice v slovenskem jeziku. Ker niso opomni nič pomagali, je prišel v občino sam glavar, trd nemec. Govoril je z županom, nato je stopil v župnišče. »Prišel sem, da v pogledam v maticice.« Župnik: »Da, gospod, glavar. Kot privatni osebi vam knjige rad pokazem, a kot uradna oseba po zakonu nimate pravice kontrolirati knjige.« Glavar se je razhudil: »O jaz sem danes tu uradna oseba.« Župnik: »Da, v občini ste uradna oseba, toda v župnem uradu sem uradna oseba edinole jaz; vi pa ste privatna oseba pravtako kakor vsakdo drug, ki stopi v moj urad.« In ko se je glavar že bolj razjaril in zapovedal ne vem kakšno vojno, je odšel. Rojaki, za tak nastop se je hotelo poguma, zares kremenitega značaja, zakaj župnik je imel proti sebi vse oblasti, prosvetne in politične, glavarstvo, škofijstvo, županstvo, orožništvo, učiteljstvo, vsa društva v občini, vse časopise, vsa fakinažja, zase pa prav nikogar v občini.

Na Vratih.

Na Vratih župniku je Jakob Kalan. Šola je že 40 let nemška, prej je bila še slovenska; zato piše starejši rod še slovenski. S par izjemami se govori v vseh hišah slovenski; naravno je torej, da je gospod župnik vselej slovenski pridigoval, dasi je ljudstvo »tajfrajndih«. Civilne, in za časa avstrijsko-italijanske vojne tudi vojaške oblasti so ga prezirale in sovražile zaradi njegove narodne zavednosti. Vojaški stajski poljevalnik je dal poklicati župnika in mu dejal: »Vi pridigujete slovenski, a občina je nemška.« Gospod Kalan nato s svojim gromovitim glasom: »Ni res, občina je slovenska in zato slovenski pridigujem.« Poljevalnik: »Odslej pa morate nemški pridigovati.« Gospod župnik: »Ker je ta zahteva proti božji in cerkveni zapovedi, ne morem ubogati.« Na veliki četrtki so župnika ukenili in ga odvabili v Trbiž, kjer so ga z nekaj pijancem vred zaprli v temno lukajo. Ko so kasneje prišli Italijani, ga je vojaško zopet osvobodilo. Vraška župnija je vled premirne črte razdeljena: en del spada se tostran črte, cerkev je tudi še na naši strani, drugi del pa s šolo je že v Nemški Avstriji. Nekdo je nekaj metrov preko črte stanujoča žena zaklicala gospoda župnika in ga prosila, naj pride previditi umirajočega moža. Ker je bila sila, se je župnik odpravil in storil svojo dolžnost kot dušni pastir. Zato je moral (ker je prekoračil črto) okušati »svobodo« v Sardiniji celih pet mesecev. Rojaki, to so možje, ki se jim mora človek v spo-

blovanju klanjati. To so kremeniti značaji, ki niso ljubimo do naroda samo na jeziku, ampak tudi v dejanju in to ob najtežjih prilikah in najhujših bojih!

Kideta Reko.

Sodobno socialno vprašanje

Objavljamo ta članek, čeravno se ne moremo strinjati s pisateljem v vseh njegovih izjavah. — Ured.

»Socialno vprašanje — to je dejstvo vsega ekonomičnega in družabnega, materijalnega in morebitnega zla, ki ga vidimo vedno in povsod, če se ozremo na luksuz bogatinov ali na stisko proletarcev, če opazujemo življenje v mestu ali na deželi, na cesti ali na hiši... Socialno vprašanje, to pomeni danes nemir in nezadovoljnost, hrepenje in strah, upanje in obup, trpljenje in sovraštvo množic, milijonov.« Tako Masaryk, velikan, politik in filozof, v svojih izjavah. Ni treba preveč razumnosti in duha, da se vidi današnje socialno zlo, ki tlači in mori vse človeštvo. Povsod, od zahoda do vzhoda in od severa do juga, se kažejo iste slike prevlečene s trpljenjem in krvjo zatiranih in izkoriščenih razredov. Najer pravice, ničje vzajemne ljubezni, povsod se vije grožnja struge krvi, strjene že in mlade. Vzroki tega zla ležijo daleč nazaj v zgodovini človeštva, v razvoju družbe.

Temelj prvotni človeški družbi je bila vzajemnost. Čut za skupnost je bil silno razvit. Edina socialna razlika na primitivni stopnji je bilo suženstvo, ki je stenoilo na zavojevanih zmagi. V teku časa so se množile, z rastjo izobrazbe, razvili razni poklici oziroma razredi, ki so določili predvsem za se. Tako vidimo, da se s časom stopnjuje razredni duh, sovraštvo, ki je človeško danes svoj vrh. Posledice tega občutno posebno mi danes, v moderni demokratični dobi. Ključ teptanih so se prečevali v beznost razrednih. Ves svet občini njih razrednost, novi preteče socialno zlo; vendar množični nočejo izprevideti svojih nasilnosti. Proletarji, preteži s svojim novim socialnim redom, ki bi značil človeštvo moro dobiti robaštva in sovražstva, vidijo v tem svoje odrešenje. Res je, njim to bito to v odrešenje, toda drugim bi bilo v suženstvo in zopetni kalitveni socialni red. Zato je nemogoče odločanje na vsej trti prave današnji socialni red in drugič onega, o katerem sanjajo proletarji v pretežni večini.

Glavni vzrok tega nezgodnega socialnega stanja leži v razvoju produkcije. Z njenim vzajem se množijo armade proletarcev, fizičnih kakor tudi duševnih, zakaj ves svet stoni pravzaprav na produkciji, to je, na onem delovanju, ki mu je namen pridobivanje gospodarskih dobrin. Glavna socialna čimolca pri tem sta delo in kapital. Toda kapital izvira predvsem iz dela, torej sta delo in kapital nerazdružljiva. Če hočemo, in to moramo, pravilno urediti socialno vprašanje, moramo v prvi vrsti urediti produkcijo t. j. urediti možno pri nji razmerje med delom in kapitalom, ali kar temu odgovarja, med delavcem in delodajalcem. S pravilno ureditvijo produkcije bomo odpravili večini proletarijata.

Kakor že rečeno, je namen produkcije pridobivanje gospodarskih dobrin, pri kateri igra glavno vlogo delo in kapital, delavec in delodajalec, ki sta tesno navezana drug na drugega. Delavec pripomore delodajalcu s svojim delom do kapitala (tu se moramo ozirati še na druge čimolce n. pr. spekulacijo itd.) in delodajalec s svojim kapitalom delavcu do dela. Produkcija brez enega teh faktorjev je nemogoča. Delavci se dobro zavedajo svoje važne vloge in popolnoma upravičeno je, če zahtevajo svoj delež na dobičku, ki so ga s svojim delom prislužili. Morebiten ugovor s strani delodajalcev, češ, da so oni s svojim kapitalom pripomogli delavcem do dela, do obstojne sploh in da radi tega ne priznavajo zahtev delavcev, je plitev in nezadosten, zakaj pomnilo je treba, da izvira kapital v prvi vrsti iz dela, kakor pa ne delo iz kapitala. Delo je torej prvo, primarno in kapital sekundarno. Belj verjetno je, da bi v slučaju, če bi delodajalci odpravili vsako delo delavcem, delavci na svojo roko prišli zopet za delo, si s tem prislužili kapital, postali tako obemem podjetniki, kakor pa da bi v sličnem slučaju delodajalci prišli za delo, oziroma, da bi samo s svojim kapitalom vzdrževali produkcijo, kar pa je nemogoče. Zahtev delavcev po deležu na dobičku, v kolikor so oni s svojim delom prislužili, so torej upravičene.

Kako pa naj se preuredi razmerje med delavcem in delodajalcem pri produkciji? — Vsem javnim podjetjem, najbodo državnim ali privatnim, stoji na čelu direktorji, sestojeci iz enakega števila zastopnikov lastnika podjetja in delavcev. Ta direktorji nadzorajo delovanje podjetja, deloča stalne mezde in deleže delavcev na dobičku, ki se naj bi ravnali

po višini mezde in po odličnosti žetihala (dobička) od dela. Pravice delavcev in lastnikov bi varovali posebni državni zakoni. Za reševanje sporov med delavci in delodajalci t. j. v direkcijski ali za ovrni, priložbo naj bi se osnovalo skupno državno sodišče, sestojeci iz enakega števila državnih uradnikov, zastopnikov podjetij in delavcev. To načelnitvo naj bi bilo vrhovna inštanca.

Pota do te rešitve so:

1. Delodajalec uvidi upravičenost delavskih zahtev ter potom direktnih pogajanj z delavci uredi to vprašanje. (Malo varjetno).

2. Delavci si približajo te pravice v parlamentu. Dolžnost vlade in parlamenta, ki mora skrbeti za blagor vseh državljanov, je, da zagotovi delavcem potom naredb in zakonov njihove pravice.

3. Skrajno in zadnje sredstvo je revolucija. Toda v tem slučaju ji more biti edini cilj in namen prejšnji način ureditve produkcije oziroma socialnega reda. Vse drugo so izrodki pobesnosti in pahljivosti, so stanje, ki se ne dajo urediti. Imeti pa se mora pred očmi in dobro upoštevati dejstvo, da je od pravilne ureditve produkcije oziroma socialnega reda zasigurno izkvaravemu človeštvu mir in red ter upanje v boljšo bodočnost.

Z ureditvijo produkcije bi v prvi vrsti odpravili socialno zlo. V njej leži korenina današnje stopnje socialnega stanja in pri njej bo treba torej začeti z reformami. Če se bo tu ustvarila socialna pravica, se bo morala ustvariti tudi druga, razmere bodo v to silile. Toda začeti bo treba pri produkciji.

Tu je bilo podano samo okice tega vprašanja, kratki namigi, kako to rešiti, zakaj če bi hoteli to obširno predložiti bi razprave narasle v debele knjige. V to so predvsem politiki in državniki in vedeči politiki, kojim je mar za dobrobit in procvit človeštva. V svrhu nadaljnega obravnavanja tega perečega vprašanja pa bodi to dovolj.

O zastavah

(Dopis.)

Pod pok. Avstrijo je bilo socialno strogo določeno, kako da se imajo razobešati zastave povodom kake stvarnosti. (Rezervatni ukaz o-rozmiškega poveljstva v Trstu, ki pa je gotovo slonel na podlagi višjih ukrepov in določeb). Glasom te odredbe bi bilo razobešati, ako se je imel deljorjati kak posamičen objekt: v sredi državno, to je, črno-žolto, na desni belo-ručno, in na levi strani slovensko trobojnico. Ko pa so se razobešale zastave go ulicah, je lahko vibrata s strehe ali okna črno-žolta, na nesprotni strani pa obe ostali ali tudi papeževa. Črnožolto smo zavrgli, ker Avstrije ni več. Italijanska tricolora se je smatrala kot znak izdajstva in izreditvama in je bila prepovedana. Vneti praporčaki so morali hoditi v Italijo, da so tam danaj odduška goreči ljubeznjo do te zastave. Ah, značilno je, da je mnogoteri teh navdušencev tostran starih meja pošalil »die untertänigste Huldigung zu den Stufen des Trones Seiner Majestät «des Kaisers» — na oni drugi strani pa so vplili na vse glo »Viva Italia!« in jadicovali radi zastražnja vsled volje tistega, ki je sedel na onem prestolu.

Slovinci na zasedenem ozemlju imamo svojo narodno trobojnico, ki naj se ne zamenjuje z državno, torej brez uzira, kakšno bo imela država SHS. Zavedamo se sicer, da smo brajce po rodu in krvi, ali, če nas usoda loči in postavi mejo med nas, si ne bomo pod nobeno zastavo prisvajali njihove slave.

Pod zastavo se pa dogajajo tudi skrumbe. Bš sem n. pr. priča, kako je neki stotnik za sedbene vojske sledil svojemu oddelku, ki je nosil zastavo. Dva ob cesti mirno stuječa vaščana nista smela klobuka in se nista odločila pred zastavo. Zato ju je oni častnik — oklofutal! Isti stotnik pa je pozneje našo narodno zastavo dal sneti in odstraniti narodne znake. Da, tudi aretacite so sledile, ker so prizadeti pripravljali, da je to njihova naroda, in ne leka državna zastava, da je njihova krst ter da bi jim ne smeli zabranjati izražati čustev s tem znakom. Ali ni tu čim častnik šel preko meje? Edino le vojska je vsled prišega naloženo, da mora svoje zastave šteti in jih izkazovati čast. Nihče drugi ni obvezan v take čine.

Nihče pa ne sme vržiti nasilja na zastavi, ki je legtimen naroden znak. Tako nasilje je dvojen greh. V prvi tvor kaznivno dejanje potom poškodovanje tuje lastnine. V drugo da povzroča tako nasilje prizadetemu tudi moralno škodo, je atentat na moralno dobrotno, torej ta škoda ni povratljiva.

Ali, ta moralna stran more imeti in ima v resnici čisto dalekosežne posledice. Ah! so te posledice večje, ali manje — to je odvisno od duševnega razpoloženja prizadetih. Če se ti zavedajo svoje moči, če se čutijo posebno zadete v svojem ponosu: more nastalo razbur-

jenje tudi prikpeti, more priti do hude reakcije. So pa tudi drugi, ki ostajajo mirni v neposredni bližini, ker se zavedajo, da se jim more pač zastava odvezeti, ali narodnega čuta da jim ne more vzeti nikdo!

Kako razložiti je to: na strani tistih, ki se jim godi krivica, mir in samopremagovanje, temelječe v moralni zavesti, na oni drugi strani pa — nasilje. Res je sicer, da je armadno poveljstvo prepovedalo rabo narodnih znakov na zasedenem ozemlju. Počem pa naj bi prepoved veljala za — vse enako. Temu pa ni tako: te naše trobojnice in naši narodni znaki so prepovedani. Vojska uprava naj nam veruje, da s tem ne pomirja duhov! Ko imajo v lasti kak naroden, državen ali dinastičen priznak, je tu res upravnii aparat — od najvišjega doslojenstva pa do zadnjega sluge — na delu, da bo razobešanje italijanske zastave čim obkrajše tudi od strani civilnega prebivalstva. Na drugi strani pa se nam istočasno strogo zabranjuje razobešanje naše narodne zastave ob naših domačih narodnih prilikah. Iz te dvojne mere pa nastaja — in le čuditi se moramo, da merodajni čimolci niso še, ali pa nečejo čepiznati tega — moralna škoda ravno za stvar, ki so čimni tako goreče udeleženi, in pa da trdovratno vztrajajo v zmoti, da tej stvari koristijo s svojim postopanjem. Kdor ima te nekoliko pojma o psihii, o duševnosti, zavednega in samozavednega ljudstva, bo umel, da ne more priti do občutljanja v razpoloženju, če se to ljudstvo čuti zadeto na tako občutljivi strani. Razvema se jeza, zagrenjevanje se čustva.

In vendar čujemo dan na dan od strani državnikov zadržanih, da delujejo za pomirjenje med Italijanki in jugoslovenskim svetom, čujemo oblastrake tuč v naših krajih, kako da hrepene, da bi prišlo do pomirjenja obeh plemen na tem ozemlju — do marnega sočloveštva! Isti velemodni gospodje pa ne razumajo, kako se je oddaljajo od baje zaželjenega cilja s tem, da se tako nerodno in brez potrebe zadevajo ob tradicije, šege, običaje, čustva ljudstva, in njegove svadine. Zato jim — če res ne vedo še tega — ključno vnovič s tega mesta: narodni znaki, v prvi vrsti pa naše zastave, so zavednemu narodu našemu svetinja, spojena nerazdružno s srcem in dušo njegovo. Zastava naša mora vibrati ob poti, ki naj dovede do pomirjenja, do narodne tolerance, do cilja, ki baje hrepene po njem oblastrniki! Zabranjevanje te njegove zastave je našemu ljudstvu je znak, da beseda o miru in spravi ni — iskrena.

Živla aprovizacijske komisije

za teden od 20. do 25. septembra 1920.

(Prešćipne se šte. 23 nove živilske izkaznice.)

Na odmerek:

Testenine: 60 dkg po 1'90 kg;

Sladkor: 10 dkg po 6 lir kg;

Olje: 20 cl. po 8'30 liter.

Posesniki ubožniških izkaznic imajo pravico samo do nakupovanja sladkorja.

Šolske vesti

OKOLISKE LJUDSKE ŠOLE. Nadomestna vpisovanja za šolsko leto 1920-1921 bodo 21., 22. in 23. t. m. od 9 do 12. Pouk začne 1. oktobra ob 8 in pol.

VPISOVANJE V SLOVENSKE MESTNE LJUDSKE ŠOLE. Naznanja se, da se vrši vpisovanje na vseh slovenskih mestnih ljudskih šolah dne 21., 22. in 23. t. m. za one šolodolžne otroke, ki se niso že vpisali letos meseca julija. Redni pouk se prične dne 1. oktobra ob 8 in pol.

SLOVENSKE ŠOLE V GORICI. Goriki mestni magistrat je večeraj v soboto objavil na lepkih, da se letos otvorijo slovenske ljudske šole v Gorici. Stariji naj se javijo v ulici delle scuole (bivša gimnazija) 23., 24. ali 25. septembra. Potrebne listine preskrbi goriki mestni magistrat.

Domače vesti

Zaplemba. Večerašnje izdaje našega lista je cenzura zaplenila radi uvodnega članka in dopisa iz Divace. To je pri nas prvi primer zaplemba, odkar je cenzura — odpravljena.

Vernikom na znanje. Z ozirom na vest, objavljeno v »Edinosti« št. 188 z dne 18 t. m. pod naslovom »Vernikom na znanje« smo naprosili, da objavimo naslednje: »Podpisani je od presv. g. škofa pooblaščen, da se mora služba božja za slovenske vernike v Trstu vršiti v polnem obsegu kakor dosedaj ker da je škof. ordinarijat pri zakonih oblastih že napravil potrebne korake, da naj prepričajo vsak nered in igred v cerkvi; upanje je torej, da bode izključena nevarnost za življenje vernikov oz. duhovnika. — Trst, 18. 9. 1920. — Z odličnim spoštovanjem Ivan Slavec, gen. vikar.

Par besed k dogodku v cerkvi sv. Antona Novega. Prejeli smo: Gospod urednik! Vest o atentatu na slovenskega duhovnika in vernike v cerkvi

sv. Antona Novega ni mene čisto nič razburila. Čudim se le, da so nam ti »kavalirji« dozdaj priznali vsaj v cerkvi. Kdor pozna malo razmere v Italiji, oziroma čita kak katoliški časopis iz krajevstva, ve, da taki dogodki v Italiji niso redki; da so, bi rekli, nekaj skoraj vsakdanje. Bog varuj, da bi kaj takega pripisoval italijanskemu narodu kot takemu, toda žal, v sebi ima mnogo izrodov in sam trpi na tem. Izlasti v večih mestih, ne go nobena cerkvena procesija iz cerkve, da ni v nevarnosti, da bo napadena in razpršana. V Rimu samem menda ni nobene procesije po ulicah že 50 let, odkar je italijanska armada zavzela Rim. Tudi v manjših mestih ni kaj redkega, da taki »kavalirji«, kakor so se izkazali v cerkvi sv. Antona, motijo procesije na ta ali drug način. Da vidimo tudi v cerkve med službo božjo, ni tudi nič posebnega. Tako sem čital letos v nekem florentinskem cerkvenem časopisu, da je v nekem mestecu blizu Florence — torej v središču italijanske kulture — trinajst mladičev, oboroženih s revolverji in palicami vdrlo dne 1. maja t. l. v tamošnjo župno cerkev, ki je bila polna vernikov, večinoma žensk in otrok. Ti »kavalirji« so začeli glasno sramotiti govornika — župnika, zlostavljati ženske in otroke, streljati proti oltarjem in podobam. Nastala je v cerkvi silna panika, več žensk in otrok je bilo poškodovanih. Karabinjerji so prišli na lice mesta, ko so »kavalirji« že odnesli pete; vendar je kazenska oblast iztaknila vse in jih spravila v luknjo. Pozneje se je, kakor sem čital, vršila v Florenci kazenska razprava in vsi izrodniki so bili obsojeni, seveda po zaslugi. V nekem drugem kraju so pa taki »kavalirji« nalezeli na odpor vernikov. Pridrli jih je tudi nekaj v cerkve med službo božjo, oboroženi so bili z revolverji in palicami ter začeli razsajati, a slabo so nalezli; navzoči moški — kmetje iz tamošnje okolice so napravili sami avto da se, izrgali so izgodnikom revolverje in palice ter jih kar v cerkvi, na licu mesta, neumljivo pretepili; enemu da so tako prebili roki, da jih bo težko več rabiti; vse razgrajace so morali prepeljati v bolnišnico. A oblast ni poklicala predse ni izvršilce pravice ni razgrajace, baje je menila: Či ga vu, ga vu! — Čital sem, da so letos taki »kavalirji« na več krajih v Teskani motili izlasti procesije Sv. Reš. Telesa. Pa saj še mrtvici niso varni pred kulturo omenjenih »kavalirjev«. Par zgodovinskih reminiscenc! Papež Pij IX, ki je umrl leta 1878, si je odločil svoj grob v cerkvi sv. Lovrenca izven rimskega mestnega ozidja, ki se nahaja tik rimskega pokopališča »Campo Verano«. Če se ne motim je bilo možno krsto prepeljati iz cerkve sv. Petra, kjer se je nahajala provizorino, v cerkev sv. Lovrenca, še le leta 1881. Sprevod je moral preko vsega mesta Rima. Določili so, da se bo sprevod vršil v prvih ponočnih urah. Mrtvaški voz s krsto mrtvega papeža so v kočijah sprejemale kardinali, druge razne visoke osebe in vsi diplomate, akreditirani pri sv. Stolici. Ko se je spored približal krsti Tiberi, so ga »kavalirji« napadli, hoteli krsto z vsjo silo strgati z mrtvega voza in je vreči v Tiberio. Kolaj, komaj da je policija to preprečila. Tak čin je menda višek kulture Papež Leon XIII, si je izbral svoj grob v lateranski baziliki, kjer so mu že postavili krasen spomenik, toda njegovo truplo počiva provizorino še vedno v cerkvi sv. Petra, ker si ne upajo prepeljati krste, boječ se izgredov, kakor so se dogodili ob prepeljanju krste Pija IX. Tako se godi v središču katoličanstva in glavnem mestu redinje Italije! — Potemtakem se nikar ne čudite dogodka v cerkvi sv. Antona Novega. — X.

Tržaška posojilnica in hranilnica. Via Torre Bianca 39. L, pozivlja vse lastnike hranilnic in deležnih knjižic, te sledeje boditi, da kaj delujejo, ali ne, da se čimprej zglase v uradu in priložijo s sabo knjižice, ker je to v korist vsakemu posamezniku. S tem prihranijo zavodu mnogo dela, sami sebi pa nepotrebne stroške. Priglas naj se le oni, kateri še niso knjižic oddali in nazaj dobili.

Tartiffi! V novinah, polemikah, debatah je čisto čitati o »tartiffih« in »tartiffijah«. Tartiffe — to je ime, ki je dal slavni francoski pisec veseloiger Molière glavi osebi v veseloigeri istega imena. To je bil protipit svetoblastnja, hinvadence — prav ljudje. Od tedaj se neiskreni zavratni in hinvadilji ljudje označajo z besedo »tartiffi« in njihovi čini s »tartiffijami«. Molière je žvel in pisal v 17. stoletju, umrl je v letu 1673. Od tedaj, ko je Molière ustvaril tip »Tartiffa«, so minula torej blizu 3 stoletja. Ali rod Tartiffov ni izumrl — živi dalje v neštevilnih eksemplarih med vsemi narodi in vseh deželah sveta. Ali — morda nikjer nima tako izrazitih predstavitev kakor ravno med našimi tukajšnjimi narodnimi in političnimi nasprotniki — od večerašnjeja in današnjeja dne, brez razlike, v kakem socialnem položaju se nahajajo. Nikdar pa ni prišla tartiffarja od tolikega razmaha, kakor v današnjih dneih — spričo dogodkov, ki se odigravajo sedaj, spričo položaja, ki se nahaja v njem naš živeli na zasedenem ozemlju, posebno pa v tem našem mestu. Položaj našega ljudstva moremo izbrno označiti z besedama: Golgota — Kalvarija. A kaj vidimo? Oni, ki nalagajo našemu ljudstvu težki križ, so nedolžna jagnjeta; oni pa, ki nosijo križ, so volkovi, nevarni ubogim jagnjetom, zagrnajčim jim življenje; zločinci, ki se z drzno roko dotikajo njihovih pravic — izvajajo nemire in nerede. Karkoli se je v teh dveh letih zasedbe dogodilo in se še dogaja na tem ozemlju grdega, za evropsko civilizacijo sramotnega — vse to izvira naše pleme v njegovih zločinških, divjaških nagobnih. Tako trde dan za dnem sodobni naši — Tartiffi. Drastičen primer smo doživeli ravno te dni. V cerkvi se je pripetil gnusen, nezlasen dogodek, kakrnega menda ne beleži zgodovina tega mesta. A kdo je krivec? Morda tisti, ki je vdril v cerkev, ki je oskrnili sveto mesto in ki je s tem krvavo užalil najsvetejša čustva tisočev prebivalstva tega mesta? Morda tisti, ki je — kakor smo večeraj za-

PODLISTEK

Branka.

Avguŝt ŝenoa. — Posl. M. C. — Ŝ.

»Kaj« je zaklad srđito, »je-li možno, da je kršćena duša huŝa od zveri? Saj kaj takega ne bi storila niti hišena. Najbolj ga je razlučilo anonimno pismo, kjer je bilo rečeno, da je Branka huda pristišća ženska emancipacija, a pri tem še huŝja prijateljica moŝkega spola, kar da kaže ob vsaki priliki odkarito in preko vsake mere, tako, da so previdni ljudje morali posvetiti in jo opozoriti, da je učiteljica, ki ji treba pristojnosti in čednosti.

»Bestia infernalis« je planil duhovnik, vzel omot in ga vrgel v predel svoje ormare; »slavna vlada« dobi odgovor po izpraševanjih, pak spojimo več tebi in nadejam se, da bo dolejš očitnih dokazov, da so vse to pisari pri vrednem učitelju ŝitju; ali, vose stvar povem tudi grofu, ker to je v resnici zioba preko vse mere.

Nekega lepega, ali precej soparnega populodnevna se je spustil grof Belizar v svojega gradu s puško na rami ter je na podnožju brda krenil

v listo lepo in precej zeleno veliko ŝumo, ki so si ga natakne na glavico. Belizar ni mogel dajne, marveč se je stisnil, poslušal in gledal pazno ves ta prizor. Mlada gospica sredi otroškega kroga je privedila roko ter označala svoji četici takšni pesni, a vsa čista mala miŝja očesa so bila pebožno uprta v njen kazalec, dočim so se usteca široko odpirala, pak je o-rilo, da je bilo prava miŝina. Mala družba je pevala prekrasno Mihanovjevo »Lepo našo domovino«, ali čudovito skladno; le tu pa tam je kak glasil od živega zanosa skočil viŝje od ostalih in zapeval ostreje. Bila je to res divna silka, ki mali slovenski obrabi; dečki razigrani zibajoč glave na ramenih, deklice sramežljive in držeč se ravno kot sveče, a med njimi tisti inteligentni obraz, obsevan od smeha zadovoljstva, tisto podirno crno oko, ki je pazilo na vsako glavico, kakor pazi pastir na miŝo svoje jagnje. Za učiteljico ste sedeli dve deklici, pletoč veliki venec od zelenega ŝveja. Ko sta ga spletli do konca, ste se priplazili na prstih do učiteljice in ji položili venec na glavo. Grofu Belizarju se je zdelo, da je prenešen v neki drug vrlinski svet, v tisti sen letne noči, ko se Titanija mudi z Oberonom v krogu malih duhov v čarobni dobravi, se da ni bilo Oberona. Svoje slike ni videl še nikdar v svojem življenju in zato se ni mogel makniti z mesta; zato je ostel v svojem skrivaŝu kakor da je

si bile od poljskega cveča spietje venec, ki so si ga natakne na glavico. Belizar ni mogel dajne, marveč se je stisnil, poslušal in gledal pazno ves ta prizor. Mlada gospica sredi otroškega kroga je privedila roko ter označala svoji četici takšni pesni, a vsa čista mala miŝja očesa so bila pebožno uprta v njen kazalec, dočim so se usteca široko odpirala, pak je o-rilo, da je bilo prava miŝina. Mala družba je pevala prekrasno Mihanovjevo »Lepo našo domovino«, ali čudovito skladno; le tu pa tam je kak glasil od živega zanosa skočil viŝje od ostalih in zapeval ostreje. Bila je to res divna silka, ki mali slovenski obrabi; dečki razigrani zibajoč glave na ramenih, deklice sramežljive in držeč se ravno kot sveče, a med njimi tisti inteligentni obraz, obsevan od smeha zadovoljstva, tisto podirno crno oko, ki je pazilo na vsako glavico, kakor pazi pastir na miŝo svoje jagnje. Za učiteljico ste sedeli dve deklici, pletoč veliki venec od zelenega ŝveja. Ko sta ga spletli do konca, ste se priplazili na prstih do učiteljice in ji položili venec na glavo. Grofu Belizarju se je zdelo, da je prenešen v neki drug vrlinski svet, v tisti sen letne noči, ko se Titanija mudi z Oberonom v krogu malih duhov v čarobni dobravi, se da ni bilo Oberona. Svoje slike ni videl še nikdar v svojem življenju in zato se ni mogel makniti z mesta; zato je ostel v svojem skrivaŝu kakor da je

Malj je uprl svoje drobne oči v učiteljico in rekel: »Zemlja, kjer sem se rodil?« »A ta zemlja, kako se imenuje?« »Toda so skočile vse mlade glavice kot ptice v gozda in začete ŝicati v en glas: »Hrvatŝka zemlja.« »Ali je ta zemlja samo Jalŝeva, kjer ste se vi rodili?« »Ne, ne,« je zaklical od zdej belolas dečko; »tudi Zagreb je hrvatŝka zemlja, tam je svet kralj in ban« — a poleg nje ga se je oglašil mal mračen svet in rekel: Tudi Krakina je Hrvatŝka in Pregrada.« »A kako?« se je obrnila Branka do lepega, črnega dekletca, ki je stalo pred njo. »Ker tu prebivajo ljudje, ki govore hrvatŝki, ki so Hrvatje,« je odgovorilo dekletce sramežljivo, »in povsod je Hrvatŝka, kjer se Hrvatŝki govori, od morja do gora.« »Povej mi ti, je vpraŝala učiteljica, »ljubiŝi« domovino svojo in zakaj jo ljubiŝi?« »Ljubim jo, ker sem tu postal, ker žive

beležili z žalostjo — z brutalno silo tisočim vzkrali zmožnost, da bi iskali pomirjenja in tolažbe v verskem življenju? Kaj šel ni kriv tisti, ki je v cerkvi streljal, tam najhujše se na divjaki način motil v pobožnosti in molitvi in ki je zlostoval propovednika, ki je govoril evanđeljske besede miru in morale. Krivi so tisti, ki so molili, krivi je duhovnik, ki je vršil svojo vzvišeno dolžnost. Krivi so napadenci, in ne tisti, ki so napadli. Tako tolažilo oni drugi. Rod Tartifov še ni izumrl; še živi v — krasnih eksemplarih.

Posledice zadnje splošne stavke. Ob priliki zadnje splošne stavke v zasedenem ozemlju, so — kakor znano — nekatere kategorije delavcev, oziroma posamezni člani teh kategorij, včlanjenih v Delavsko zbornico, delali vkljub proglasitvi splošne stavke. Prednostno jim je imel glavni svet Delavske zbornice sejo, na kateri se je razpravljalo o potrebnih ukrepih proti delavcem, ki so na tak način kršili disciplino. Sklenilo se je, izključiti iz zbornice te le organizacije: Zvezo brivskih pomočnikov, krajevni odsek zveze natakarjev, zvezo uradnikov in pomočnikov, zvezo bančnih uradnikov in zavarovalnih družb.

Lovi na Krasu. Prejeli smo: Pod tem naslovom je izšla v «Edinosti», dne 14. t. m. notica, katere zahteva pojasnila, zakaj niso plačane nagrade oddanih lovov v sezamskem okraju. Res nekam čudno so razmere, v katerih živimo. Dnevno človek čuje prirobe, čita dekrate, potem zopet nič. Upal je, da se vse to prekleče — in Bog vidi kako se vsa ta zmes obrača in obrne, da v resnici človek pride do zaključka, da je vse to nenaravno — ter nekristno. Meseca junija so šli lovi na Krasu na dražbo. Sestala se je petorica slovenskih lovcev in je sklenila vzeti v zakup lov v davnih občini Sežana; ker pa je število do dneva dražbe naraslo na približno 16 lovcev, se je odločilo vzeti morda še kak drugo lov v sosednjih občinah. Dražba je izpadla tako, da smo vzeli v zakup love davnice občine Sežana, Utovlje, Sv. Križ, Veliki Repen, Povir in Mreče, to pa z ozirom na to, ker so se pristopili nekateri občinarji — da bi tudi oni radi pristopili k lovskemu društvu. To se je vzel na znanje in se je določilo da število lovcev ne sme presegati 25. To je edina gola resnica! Takoj na to je začelo gorje in grmenje iz vseh strani neba — vsi naši nasprotniki lovov so postali veleparitji (pred 3. novembrom 1918 so bili veleavstrijci). Nas to ne razburja in tudi naša naloga ni, da bi mi takirali te «kamelone» — s tem naj se bavi politična oblast. Sedaj k jedru! Dne 24. junija t. l. je izšel v tržaškem listu «Era nuova» št. 406 članek pod imenom «Caccia politica», ki je vsem merodajnim krogom zmešal možgane — jih prestrašil, da 25 slovenskih lovcev bo pregnalo celo italijansko armado, da smo v zvezi z Jugoslavijo in drugo podobno. Vsak trezen človek, Italijan ali Jugosloven, bi lahko na prvi pogled sprevidel, da to ni samo manevar — ter slabo informiranje tukajšnjih oblasti, ki so seveda kakor muha šle na ta sladkor — ter takoj dale ostre predpise, ukrenile preiskave in slično. Minuli so trije meseci — vse je mirovalo — mislili smo, da je vsega konec. Te dni pa dobimo dekrate — »Ah to so pa zelo točni« — smo dejali. Toda ojoj, kaj smo čitali! «Decreto» — caccie annullate! — ter da podojdo lovi ponovno na dražbo. In tudi še sedaj ni dovolj! Hoče se celo, da smo če nova dražba lovov ne doseže istega zneska, za katerega je bil zadajci nam slovenskim lovem zakup lovov oddan, odgovorni za diferenco in to za dobo 8 let! Hvala lepa za tako darilo! Prosimo le gospode, naj bolje preudarijo! «Lovski zakon» z dne 15. feb. 1896 L. S. Bl. 26 — ter ne delajo takih neumnosti, s katerimi bodo občinom nagradili nepotrebne stroške in škodo. Resnica je — in to poudarjamo — da bi se kaj takega pod vladjo g. civ. komisarja De Sani gotovo ne zgodilo — ker je bil pretesen, da bi pripisoval kako važnost perfidnim noticam v lastnih listih, humorističnem listu, ki ni vreden, da ga imenujemo — še manj pa anonimnim ovadbam, ki se pečeč najpogostejša sredstva. Smatramo, da se smejo tudi Slovenci baviti z lovom, ker bi drugače morali zahtevati, naj plačujejo davke samo oni, ki smelo delajo, kar hočejo. Vedite, da je eden teh skrajponovnih izjavil: Da je provokacija, če se v Sežani govori slovenski mi se bomo o zadevi še informirali, ter o priliki poročali.

Kdo ga pogreša? Dne 7. sept. tega leta so dobili železniški čuvaji v tunelu pod Melišcem pri Staničju truplo močno poškodovanega, nepoznanega mrtveca, z razbito lobanjo, z odrgano nožo, sivorjavo oblečenega s sivim klobukom. V žepu je imel mrtvec listič, ki kaže, da je nesrečnej na Opčinah obvedoval za 7 lir. Denarja je imel pri sebi samo 1 liro in nekaj drobitja. Kdo je bil, odkod je prišel, kam je šel, kako in zakaj je umrl, nikdo ne ve! Njegovo truplo je bilo pokopano na pokopališču v Stanjelu.

Uradne vesti

Prejudicij po raznu vojne odškodnine. Tukajšnji generalni civilni komisarij nam je poslal: Kreditni zavodi v Juliskem Primorju. Člani zveznega kreditnega zavoda za povzdigo Beniči, ki so pooblaščenji dajati predjume na vojno odškodnino, so že začeli razvijati blagodejno delovanje. Z velikim zadoščenjem se radi tega laško gleda na številke o izvršenih operacijah od 30. junija t. l. Deželni hipotekni zavod v Gorici je dovolil 704 predjume v znesku 15.660.880 lir, državni zadržni kreditni zavod v Trstu 319 v znesku 2.492.150 lir in istrski hipotekni zavod 10 operacij za 337.200 lir. Skupaj je bilo torej anticipiranih v prvem polletju tekočega leta 18 milijonov in 427.150 lir. Te številke dokazujejo, da se obnovitveno delovanje, ki je bilo prepričeno rečenim zavodom, skrbno in praktično izvršuje in radi tega je dovoljeno upanje, da se bo nadaljevalo v razmerju, ki bo vedno bolj odgovarjalo potrebam prebivalcev, ki so bili oškodovani po vojni.

Društvene vesti

Tržaško kolestarsko društvo «Balkan» ima danes, v nedeljo, 19. sept., ob 10. uri predp. redni občni zbor v prostorih svetivanskega «Narodnega doma». Vsak član naj se ga gotovo udeleži.

Iz tržaškega življenja

Originalen človek. Sinoči je prišel iskat pomoči enaj reslino postajo z ogrinjeno roko zelo originalen človek po imenu Rikard Senalduci.

«Ali vas je vgriznil kak pes?» vpraša zdravnik. «Ne, ne, gospod zdravnik.»

«Kdo drug vas je moral tako vgrizniti, močete kakka stekla mačka?»

Mož je na to vprašanje zrl v tla, ni vedel, ali bi odgovoril ali molčal. Slednjije si je dal toliko poguma, da je odgovoril:

«Gospod zdravnik, hudi sem bil radi nekega prepira, pa sem v jeziku sam sebe vgriznil.»

Zdravnik mu je obvezal rane ter ga prijazno odsvolil.

Ker je imel predolg nož. Sinoči ob 18 se je vračal z dela z vrčkom v roki po ulici Giuseppe Caprin Peter G. Šel je mimo orožnikov, kateri so ga preiskali. Ubogi Peter je imel v žepih hlico... vilice in precej dolg... nož. Vse te tri stvari so mu služile, da je opoldne z njimi jedel svoje borne kosilce. Orožniki si niso dali tega dopovedati, namesto da bi šel ubogi delavec večerjet je šel v... zapor

«Vinaki brat», ki ne ve kdo ga je ranil. Včezraj se je zbudil v mestni bolnišnici neki 30letni Viktor Suizamič, stanujoč v ulici Scussa št. 4. Reče ni vedel, kako je prišel v bolnišnico ter povpraševal bolniške strežnike:

«Za božjo voljo, kaj pa delam jaz tukaj?»

«Preteklo noč so vas pripeljali sem — mu odgovorijo eden izmed strežnikov — ker so vas našli ranjenega.»

«Ranjena?» je vprašal začudeno možakar. Prijel se je za talnik, kjer je imel rano.

«Saj sem res ranjen, kje so me pa ranili?»

«Ravno smo vas hoteli mi vprašati, kje da ste se ranili. Gotovo ste bili pijani?»

«Da, da, bil sem pijan, ali vendar bi mogel čutili, kje da sem se ranil.»

«Ste se močete kje prepričati, in so vas po tem nabili?»

«Ne vem, se ne spominjam več.»

Možakar se je obrnil na postelji v stran ter sladko... zaspal.

Velika tatvina. Med odsotnostjo lastnika restavracije «Castello di Trieste», Ivana Lorenzetti, so vdrli neznanji tatovi v njegovo stanovanje, ki se nahaja v ulici Valdirivo št. 27. S ponarejenimi ključki so odprli blagajno, ter so jo skoraj popolnoma izpraznili. Iz blagajne so odnesli za 6000 lir, razne zlatenice, 3500 lir v gotovini, šahovno igrno od slovove kosti, vredno 15.000 lir, z zbirko raznih znamk vrednih 10.000 lir, dve preprogi vredni 1500 lir in peto blazin vrednih 200 lir. Lastnik trpi 36.000 lir škode. O tatovih ni ne duha ne sluha.

Igo Gruden: Barkovlje

Kot bi pred burjo se v zavetje skrile na bregu ptice, — v bregu bele hiše na pašne, kjer od morja veter dje, — med trte so in oljke se spustile.

Pred njimi Barkovljanke razgrnile so bele srajce... v solncu malo višje nad latniki po oknih najgeli rži — za koža roke so ga tja vsdile?

Mož v plavžih skedenjskih ves dan se trudi v tržaški luki zakleje fant prenaša, dekde na Rdečem mostu rože nudi:

iz Barkovlj, kjer moj jezik ne ugaša, ker izdajec doli niso grude, zajeda v Trst se kri in zemlja naša.

Kriška dekleta

Razcevele nageljne in tublje bele na tesnih nedrih, ki gorko kipiijo; široka krila židana šumijo kot grešne misli mimo bi hitele:

Križanke srečam v lica zagorele, kjer ob nedeljah godci se glasijo; do mraka po brjarju se vrtiljo, zvečer domov hitijo zakasnele.

Med tednom videl sem jih mreže plesti, ko v kriškem portu stalo so čakaje, v rešetih ribe v Nabrežno nesti.

hital sem z njimi v Trstu do postaje, a ko sem v noči srečal jih po mestu, takrat nad njimi jokali bi najraje.

Ženski vestnik

ZENSKA IN MODA.

Kakor se cvetica odene z lepim oblačilom in se v svoji krasoti obrača proti solncu, tako hrepeni ženska, kot lep del stvarstva, po lepem, iztisnem in popolnem. Njena obleka in vse kar je z njo v dotiki, izraža njena čustva, njeno notranjost. Cveticke se razveselijo, omamijo te njena pestrost, a tudi ob pogledu na okusno oblečeno žensko se ti razveseli oko, razveseli srce. In ne dha njena notranjost, njena misel, njeno bistvo.

Ženska ljubi lepo obleko iz ljubezni do lepote in tudi, ker jo uči narava sama ljubiti lepo. Ako ima pri tem druge namene, ako je v volilki potratna in si kopiči omaro z novimi toaletami le zato, da vzbuja pozornost, greši zoper samo sebe.

Nova obleka ni le zato potrebna, ker je stara obrabljena; z novo obleko nam zginejo stari, obrabljeni nazori, stari, žalostni in veseli spomini. Živimo z novim življenjem obnovljeni, ker tako zahteva duh časa.

Okus ženske je v bistvu zdrav, le moda ga je pokvarila, popačila. Ona ženska, ki se strogo oblači po modji, izgubila je svoj lastni okus. Oblači se po navodilih, podrejena je okusu drugih. Samostojna ženska ne bo nikdar obračala modnih listov s tisto vnetostjo, kakor jo opazuje pri ženskah, ki so po duhu plitve. Ne rečem da vse, ker se to godi češče pri mnogih iz nepredanosti in lahkomišljenosti.

Narava ne ljubi stare obleke in človek jo nehoče posnema. Njen otrok je pač. A pri tem ni narava nikdar potratna, ženska se v tej točki ne strinja vedno z njo. Le enkrat v letu pokaže narava vse svojo lepoto in krasoto. A ženska? Koliko nas je, žal, ki tu ne poznamo mere! Vsak nosi modni list — in teh je na izbero — prinaša kaj novega, kar je treba posnemati. Koliko nepotrebnega denarja se zavrne na ta način! Čemu taka potratnost, ki je le izraz nezdravega ukusa? Lepa obleka naredi človeka, pravijo, a «gizdavost in potratnost» kaže človeka, ki ne zna delati razloka med lepim in neokusnim, med potrebnim in nepotrebnim.

Žene, dekleta, pokazimo, da znamo biti razsodne in treznej! Vse, kar se zapravlja za nepotrebnimi luksusi, porabimo raje v dobre namene. Tako bomo pokazale svetu, da smo tu kot prinstalke dobrega in lepega. Posnemajmo naravo — hodile bomo pravo pot.

Književnost in umetnost

«Ljubljanski Zvon» št. 5 ima tole vsebino: Stano Kosovel: Interncija. — Ivo Sorli: Gospa Silvija. Povest. (Dolje). — Dr. Avgust Žigon: Korytkova pogodba z Blaznikom iz leta 1838. (Pripreva). — Milan Fabjančič: Ekspozicija duš. — Miran Jarc: Pri oknu. — Lucijan Marija Škerjanec: Glasbeni pregled. — Janko Samec: Pradedov dom. — Ivan Zorec: Ljubica. Kos potopisa. — Franjo Roš: Življenje. — France Veber: Bergsonova Teorija smešnega. (Dolje). — Ivan Albrecht: Tomijev Tine mlada leta. (Dolje). — Marija Kmetova: Brez tal. (Dolje). — Miran Jarc: V maju. — Književna poročila: Zupančič Oton: V zarji Vidove. (J. A. G.). — Antilogija novije srpske lirike. (Miran Jarc). — William Shakespeare: Kralj Lear. (J. M.). — Giuseppe Mazzini: Dužnosti človekove Dr. le. — Markie Mihael: Izpopolnjena in izenostavljena silogistika. (Dolje, Fr. Veber). — Kronika: Društvo slovenskih lepovedcev. (R. P. P.). — Nove knjige. Vsebinska št. Štev. Vojslav Moč: Iz «Sajnejevih sonetov». — Franjo Roš: Potovanje. — Ivo Sorli: Gospa Silvija. Povest. (Dolje). — Miran Jarc: Uvodna. — France Veber:

Bergsonova teorija smešnega. (Dolje). — Ivan Zorec: Ljubica. Kos potopisa. (Dolje). — Pastukin: Dva vlaka. — Marija Kmetova: Brez tal. (Konec). — Lucijan Marija Škerjanec: Glasbeni pregled. (Konec). — Rad. Peterlin-Petrlika: Večer na polju. — Ivan Albrecht: Tomijev Tine mlada leta. (Dolje). — Igo Gruden: Sedela v solncu si. — Dr. Avgust Žigon: Korytkova pogodba z Blaznikom iz leta 1838. (Dolje). — Franjo Roš: Sredi polj. — Marija Kmetova: Bosna. — Književna poročila: Aškerčeva čitanka. (J. A. G.). — Gangl Engelbert: Zbrani spisi za mladino. (A. Funtek). — Marko Šenjanin, slovenski Robinzon. (Pavel V. Brežnik). Ivan Andrič: Put Aljije Gjerzelje. (Ivan Zorec). — Ševič Milan: Obrazovanje učitelja i dečja knjiga. (K. Ozvald). — Sagadin Štefan: Naš sadašnji ustavni položaj. (Leonid Pitamic). — Kronika: XVII. umetnostna razstava v Ljubljani. (K. Dobida). — Naši prevodi. — Nove knjige.

Gledališka revija «Maska». Pododbor Udruga gledaliških igralcev SHS v Ljubljani bo izhajal začel s 1. oktobrom 1920. gledališko revijo «Maska», ki bo izhajala dvakrat na mesec. Prinašala bo strokovne članke iz gledališke umetnosti, novosti in kritike iz dramatične literature, satire iz gledališkega življenja, slike gledaliških umetnikov in komedijografov, inscenacij itd. Naročnina znaša za člana: letno 120 K, polletno 70 K, četrletno 35 K, za nečlane: letno 140 K, oziroma 75 in 40 K. Posamezna številka 8 K. Naroča se pri pododboru Udruga igralcev SHS v Ljubljani.

Slovenska šolska Matica. Po smrti dosednjega predsednika, ravnatelja Schreiberja, je izvoljen za predsednika Slovenske Maticе profesor Ljudevit Pivko, za podpredsednika je izvoljen okrajni šolski nadzornik Ljudevit Černež, tajnik ostanek prof. dr. Kovatič, a blaginjak nadučitelj Jakob Dimnik. Na izrednem občnem zboru dne 27. avgusta v Mariboru so bili izvoljeni v odbor kot odborniki-namestniki vseučilski prof. dr. Karel Ozvald, višji šolski nadzornik Pavel Fierš. «Slov. šolska Matica» izda za leto 1920 poleg Letopisa z bogato pedagoško in kulturno-historično vsebino sledeči društveni publikaciji: Fink «Posebno ukolje slovenskega učnega jezika» in dr. Schnaup-Pivkovo «Telovadbo» po Tyršovem sistemu. Članarina znaša 20 K na leto.

Dopisi

Odprto pismo

G. civ. Franstu Coveliju, civ. kom. v Postojni.

V Senožečah, 14. sept. 1920.

Dolžan sem javno hvaliti svojo avtoriteto, proti kateri so naperjene nekatere Vaše uradne izjave.

Ponovno ste odbili nekemu uglednemu gospodu razne prošnje z motivacijami, ki žalno mejo osebo ter čimajo v sebi tendenco razdirati moje dušno-pastirsko delovanje, zasejati odraženost pri mnogih župljanih.

Prvi motiv. Ostali ste gospodu, da je v prijaznem razmerju z menoj.

Vprašam Vas, kakšnega nečastnega dejanja me morete obdolžiti, da bi uglednemu možu bilo nedopustno z menoj biti v prijateljskem stiku? Nad deset let služujem v postojnskem okraju. Informacije desetih let so vam na razpolago! Zahtevam dokazov!

Drugi motiv: Izjavili ste, da sem imel v cerkvi govore, sovražne italijanski oblasti.

Govoril sem res o Rima in Neronu, ki je krizal sv. Petra in preganjal kristjane, kar je bilviš «marsiolo» smatral za nevarno-politične govore; toda, od Vas, gospod komisar, upam, da ne identificirate Neroneve vladje s sedanjim, italijanskim!

Tudi sem v cerkvi vedno govoril slovenski, za kar so me zaprli v Via Trigor za pet tednov, a so me končno izpustili, ne da bi vedel sodišča, kar krivica in bedastoča je bila jasna, kar je gotovo tudi vam.

V cerkvi sem tudi protestiral, ker so vojaiki brez dovoljenja vdrli v cerkev M. B. v Senožečah; na poveljstvo in na civ. komisarij sem se obrnil brez uspeha.

V cerkvi je bil mesec konjski hlev. Od opravne ni ostalo drugega, nego goli dragoceni marmornati altar knezov Porcije. Tudi pred župno cerkvijo je stalo vse poletje 50 konj. K službi božji so morali ljudje hoiti po en meter ozkem prostoru, na eni strani sto konjskih kopit, na drugi meter globok jarek. Hoditi v cerkvi je bilo smrtno nevarno. To je bilo v interesu človeka, ki mu gospod komisar zaupa. Smrad konjskega gnoja je vdiral v cerkev. — Namesto v cerkvi, bi imeli lahko konje v hlevih zapuščene graštine, ki so bili navadno prazni; namesto pred župno cerkvijo bi bili konji lahko na prostiranem, z drevesi zasencenem zgornjem trgu. Sploh se je kazala sovražnost cerkvi.

Vprašam Vas, ali je bil rekurz vložen 24. aprila takega početja nisem odobraval!

Dalje sem v moral upret! Vašemu odloku glede pokopanih. 5 cerkvenim denarjem kupljeno leta 1621., kot cerkvenim potrjem od ministrstva 10. Jul. 1915., št. 15247, si župan lasti upravo pokopališča in ovira župniku upravljanje. In Vi ste brevi manj odločili, da je to pokopališče občinsko. Obnemem ste popolnoma nedosledno dali podpisano ukor, češ da je pokopališče v slehem stanju.

Vprašam Vas, je bil rekurz vložen 24. aprila lanskega leta (— do danes še ni rešen) znamenje sovražnosti proti italijanski oblasti?

Tretji motiv, s katerim ste prošnjo zavrnili, je bil očitak, da je bil oni gospod član «Narodnega odbora» ob času razsuta avstrijske armade in katerega sem jaz osnoval.

Vprašam Vas, gospod komisar, kot zastopnika javnega reda, je-li bilo to sovražnost proti italijanski oblasti, ako smo poskrbeli za kolikor možni red, da se je orožje od ljudi obrabalo v zaprt prostor, tako da ni bilo niti ene nesreče! Tako zbrano orožje so italijanski vojaiki brez truda zasegali. O dohodkih in stroških sem sam vodil točen račun ter ga ob razpustu odbora izročil županstvu kakor tudi o drugih 5000 K. Imam čiste roke: nisem si ničesar prisvojil, ne kupil, ne prodal.

Z odkritim čelom Vas pozivljam, da uvedete preiskavo.

Četrti Vaš motiv. Gospod je simpatiziral s «klerikalno» stranko. — Menja sem, da javni funkcionarji stavijo v imenovitost svojo avtoriteto in avtoriteto oblasti, ki jo zastopajo, ako posegajo v strankarske zadeve, ki jih ne razumejo.

Splošni sem pa prepričan, da ost v Vaših motivacijah proti moji osebi izhaja od nesrečno informacij.

S tem, da sem v vseh omenjenih težavah

iskal odpomoči pri oblastvi — četudi brez uspeha — sem jasno pokazal, da nisem proti oblastvi; nisem se anarhist, ne nihilist.

Ni sovražne oblastvi svobodno državljan, ki zahteva, da javni funkcionarji pravilno vrše svojo oblast, tako, da ne pade nanje niti sumnja pristranosti ali celo intrigantstva.

Z odkritim spoštovanjem:

Ivan Rihar, župnik.

Narod, otresi se pravdanja! Prejeli smo: Ena največjih hrb našega naroda je pravdarstvo. Prišle so vam v navzkrižje dve tri žene, sprle so se radi kak malenkosti, pa hajd z besedami druga na drugo, dokler se nekega dne ne pojavijo na sodnji radi razražanja časti. Ker pa navadno ena ne melči drugi, pa so kar po tri tožbe s par odvetniki, brambetliji, katerih delo stane v današnjih dneh mnogo denarja. Nekotko odločnosti od strani moških glav bi moglo preprečiti ves ta nepotrebnih troškov, da se je, žal, tudi mnogo moških, ki se radi prepričev in sličnih malenkosti vlačijo po sodnihaj. — Mnogo denarja trati naše ljudstvo radi tekoimencovnega «moteja posestev», pa tudi drugih malopomenbnosti. In to se dogaja, žal, največkrat med sosedi, sorodniki, a čisto celo med brati, ki bi morali živeti med seboj v najskladnejšem miru. Če je prišel morda prešič na posest drugega, ter je parlat z njim z vilicem z vilicem, ali, če so morda kakeški poljudjevali nekoliko zelenjavje, že je tu ceniljev, ki jo izvršujejo na poziv lastnika domači izvedniki, čemur sledi pravda, ki stane čisto stotine lir. Če je kdo pokosil drugemu nekoliko travje, včasih je nekotko kmetijevih preko meje, zopet tožba, ki se izvršuje celo s tisoči troškov, tako da občitelji takih ljudi radi takih «zabav» trpe pomankanje na hrani in obleki. Saj pravi znani rek, da oni, ki je pravdo dobil, ostaje v srcači, oni pa, ki jo je izgubil, v Adamovi opravi.

Neki odvetnik je svetoval nekemu pravdarju — je že mnogo potrošil — naj odneha od pravde, in naj se pomiri s svojim sodpravedarjem, na kar je odgovoril povsem mirno: «Vi zahajate večkrat v Trst in druga večja mesta, da se tam zabavate, zahajate v gledališča in druga zabavišča, in treba, da za take zabave nekoliko zaslužite, dočim je za nas zabava, če gremo k sodnji, kjer tudi mi kaj čujemo za se naučimo!» — Tam odrihan je končno vse svoje potrošil, tako da je po tolikih «naukih» ostal na berakiški palci. Kako naj pridemo v oči temu žu? Z dobro voljo — povsem lahko. Ženskam po naravi (vsaj mnogim) rad prehitro teče jezik, ter bi moške storiili temu konec s tem, da preprečijo njihova zbadanja še o pravem času, ne pa da se podpirajo v taki zbadljivosti. Kar pa se tiče drugih resneših pravd, bi se dalo tudi odpomoči. V vsaki vasi so izobrazenejši in izkušenejši osebe, iz katerih naj bi si pravdarji izbrali dva: po enega za vsako stran. V primeru, da se ta dvojica ne strinja, potem bi odločitev prepustili tretji osebi, in večajlo naj bi, kar bi ta odločila. Gobe v denarju bi moglo obstajati v tem, da bi tisti, ki je kaj prekršil pravilo gotovo svoto na korist kakih naših dobrotvornih ustanov. (Saj so te dandanes tako potrebne). Istega dne, ko bi bi ta ta «obrambni sod» — kakor bi ga imenovali — izrekel svojo odločitev, bi si morali nasprotniki podati roko v pomirjenje, da v bodoče ne bodo nastajale brez potrebne in za njih v materijalnem pogledu tako škodljive pravde. — Smiljan. — Buzet.

Iz Drežnice. Z drevesa je padel 19letni mladenič Anton Krajnc iz Drežnice št. 2 pri Kobariidu in si je pri padcu zlomil tilnik. 11 tednov se je revež mučil na smrtni postelji in je 14. septembra v Gospodu zaspal. Družni iskreno sožalje. N. p. v. m.

Iz Kozine. Po šestletnem prisiljenem mirovanju so se tu prvi na razpet oprjeli dela. Dne 9. t. m. je priredilo «Pevsko in bralno društvo» veselico, ki je naravnost sijajno uspeła. Prihitele je veliko število ljudi iz bližnjih in daljnih vasi, celo z Opčin. Prireditelji veselice so se trudili, da svoje uloge častno izpolnijo. Posebna hvala gre «Dramatičnemu odseku» z Opčin za njegove zasluge. Tudi tamburaški zbor pod vodstvom g. Vinka Dobrile je izvršil svojo nalogo nad vse hvalavredno. Pevovalci Jurist g. Rapotec zaslužijo vse priznanje. Kratko: takega uspeha ni pričakoval nihče, in Kozinci so lahko ponosni na svoje delovanje za društveni in kulturni napredek. Pri prireditvi so bile častno zastopane tudi kozinska dekleta. Vsem sodelujočim društvom in obiskovalcem naše veselice priskrčna hvala! — Francinov.

Gospodarstvo

Vinoogradarima prigodom berbe.

(Dopis iz Istre.)

Brzim se korakom približuje ovogodišnja berba. Uopče je ova godina izvanredna. Svi plodovi dozrijevaju ranije te čemo tako imati i trgatbu grožđa 15 dana prije od prošlih godina. Svuda se nadaju posljednji vinogradi povojnom plodu u pogledu količine i kakvoće. Napose su vinogradi sa amerškim lozom u zemlji slovačej kretati grožđjem. Želimo svima, kakoj su se trudili tekom godine oko loze, da bi takodjer srotno spravili grožđe.

Rad vinogradarai je dvovrstan. Prvi sestoji u obradivanju loze u vinogradima. Taj je malo ne već dovršen. Trgatba ili berba spada više k drugom dijelu, to jest k pripravljanju vina. Tvrdimo, da je taj posao delikatniji od prvoga, jer zahtijeva više umnog rada. Pripraviti dobro vino je stvar znanja. Mnogi vinogradari rade cijelu godinu oko loze, a kad bi se napokon imali okoristiti plodovima, lakoumno barataju sa grožđem te — zgotavljaju loše vino. Za sve takove je taj članak napose napisan. Skoditi pako neće, ako ga pročitaju, ni onima, koji ne spetaju u njihovo kolo.

Preporučamo naprije svim našim vinogradarima, da ne trguju pretano. Kod nas, u srednjoj Istri se to čini malne svake godine. Zato se grožđe slabo prodaje, jer ima premalo sladora, a vino biva prekiselo. Jeseni, i ako je vrijeme hladno, dobjše grožđe više sladora u par dana nego prije u par sedmica. Dok nema obično grožđe 15 stopanj sladora, se ne bi smjelo trgati. Što sladije grožđe, to će jače biti vino — i od toga je ovisna i cijena.

U berbi izbiraj grožđe. Što je zeleno, pjesnjivo ili suho, ostavi na lozi te poberi posebice; nemo bude to za domaću piće ili polovino. Ne trčaj po daždu in u velikoj rosi, već tada, kad

je grožđe suho. Za prevažanje grožđa ne rabi škad badanja, koji zadavaju po kšselom kupcu, to ti repi. Mnogi su si time polkvarili vino. Navistacio su fine vrste grožđa kao n. pr. bur-gundiao, traminac, ružandac, malvazija itd. veoma osjetljive.

Drugi, još važnji posao je u pivnici ili kenobu. Na to naši vinogradari premalo paze. Nesnaga je mnogogdje gospodarica. Pivnica za vino neka bude čista i po mogućnosti odješana od one, gdje se drži kupuz, krumpir itd. Prije nego dovezeh grožđe, očisti zidove, najbolje bi bilo, da ih pobjelisi — dobro pazi, da budu čiste brente, mastilnica, ljiči a osobito bačve. Nemoj štediti vode ni sode! Vodom samom teško se očisti posude. Prvi put treba uvijek isprati vodom, u kojoj je kuhala soda, zatim čistom vodom. Ako je bilo posudje plesnivijo, bi dobro bilo, ako se dodaje vodi nekoliko sumporne kiseljine, n. pr. na 20 l. vode jednu osminku litra kiseljine. Teško je popraviti bačve, koje zadavaju po octu. Još je najbolje, ako ih isprati slalom i očetiš unutra dođe. Ako je dvo bršljivo, nesu bačve više porabne. Pazi, da ne rubiš bršljivih ili cikornih čepova!

Polegano grožđe smasi što prije. Izmeri mošt, kočko ima sladora, te češ po tome znati, koliko će biti alkohola u vinu. Računa se obično nešto više od polovice.

Mošta ne drži predugo pod droplom. Za bijelo će vino biti dosta 36 do 48 sati. Crno grožđe omrvi i mješaj u bačvi više puta na dan, dok dobije lijepu crnu boju. Nemoj nikad previše napuniti bačve sa smanjenim grožđjem. Valja da prestaje ružni običaj, jer se mast, kad zavrije, prošljeva ispod dropla po bačvi na tlo. Dužina duge posudje ti kaže, koliko vasko smije stajati dropl. Kad očistiš mošt, stisni dropl čim prije, da ne oblapa. Bačve ne nadijevaj s moštom na puno, već pusti praznu 10 do 15 cm. Ako bi bila bačva savršajem puna, preokupivati će ti mošt; kad bi bila previše prazna, kvarilo bi se vino. U slučaju, da nemoš deteta mošt, potraži manju bačvu ili ga kupi ocelično, da napuniti pravilno. Začepi zatim sve dole, dok vrije burno, vrećicom punom pševca, ili posebnom spravicom iz stakla ili pločevine, koja se nadije vodom, da vrije — kako se kaže — «skroz vodu». Tekom vrenja ne smije biti mošt u izravnom doticaju sa zrakom, jer bi se gubio alkohol. U to doba drži konobu toplo, najbolje je, ako ima znak 16 stopanj topline. Ako nastupi hladnije vrijeme, zatvaraj vrata i pronore a prozračaj po danu. Čim prije i pravilnije zavrije mošt, — tim bolje će biti vino. Kad svrši prvo burno vrenje, se mogu bačve napuniti zdravim mlječim vinom. Poslije toga će vreti vino čto još kakvih 15 do 20 dana, zato se bačve ne smiju tvrdo začepiti; mogli bi popućiati obruci i isteci vino.

Dopis primismo nekotko prekasno, ali ipak još uvijek pravodobno bar za nekoje štarske krajeve, kojima ga namijenismo.

Tržaška kmetijska družba sporoča:

Cena superiosfata 15/17 je vesle vlnične odredbe določena na L 36 za 100 kg, franko lovarna v Italiji. Franko Trst v skladbištu stane L 44 za 100 kg. Dobi se tudi pri sledečih kmetijskih društvih: v Vepavi, na Slapu, v Ajdovščini, v Dobravljah, v Podgorjeh pri Ilirski Bistrici, v Hetrodrčji pri Legietcu, v Sežani ter v Bernu pri Pazmu. Kdor ga je naročil, naj takoj plača in ga dvigne.

Rdeči sladkor po L 13 kg naj se tudi takoj dvigne, ker je že pri kraju. Kdor ne bi mogel dobiti sladkorja v pravem času, naj shrani tropine tako, kakor bi hotel kuhati žganje, to je naj jih stisne dobro ter po vrhu pritisne sloj čovjce, dokler pride drugi sladkor.

Modra galica, trte in drevesa ter semena naj se tudi še tekem tega tedna naročijo pri Tržaški kmetijski družbi v Trstu, Via Fabio Filzi 10.

Borzna poročila.

Tečaj:

Trst, 11. septembra 1920.

Jadranska banka	490.—
Cosulich	511.50
Dalmatia	365.—
Gerolimich	1930.—
Libera Triestina	683.—
Lloyd	2140.—
Lussino	2300.—
Martinolich	343.—
Oceanica	488.—
Premada	454.—
Tripovich	502.50
Ampelea	625.—
Cement Dalmatia	360.—
Cement Spalato	430.—
Krka	535.—

Tuja valuta na tržaškem trgu:

Trst, 11. septembra 1920.

Neprepječane krone	825.—	850
avstrijsko-nemiske krone	840.—	875
češkoslovaške krone	36.—	37
dinarji	49.—	81
leji	47.—	4750
marke	3850.—	3950
dolarji	23.—	2310
francoski franki	153.—	15350
švicarski franki	376.—	380
angleški funti, papirnati	81.—	8150
angleški funti, zlati	103.—	104
rublji	26.—	27
napoleoni	83.—	8

Za tiskovni sklad „Edinosti“

V družbi gospodarja milijonarja „Muhe“ v št. Pe-
tru na Krasu so darovali Mica, Tončka, Fani in
Mara po 5 L. Petelin zaklirikal z 20imi, Kos za-
pel s 5imi, Starc Franc se postaral za 5, Legija
špegal 5, Rafael Milavec se obril z 10imi, Košak
Jernej se skofatil s 5imi in Kovač Franc skoval
je 2, Kovacic in Rebec sta poravnala prepis s
30imi, vsi so dodali le „Muhe“ ni b'lo, gospod Li-
povž, ker ni pisal v Dilcah jedu L 25, Pepl,
Franc in Vlado se L 5, ob priliki svatbe gđ. Pe-
pa Gorjup in g. Franca Zabrič v Šepuljah nabrane
L 76. Darovali so po L 5: Ant. Gorjup, Jos. Gorjup,
Pepe Zabrič, Anton Turk št. 9, Anton Turk št. 6,
Franc Šonc, Tončka Macarol, Josip Zabrič L 4,
Drag. Turk L 3; po L 2: Antonija Dujc, Ivan Orel,
N. N., Marija Turk, Mirko Turk, Tončka Zabrič;
po L 1: Fran Vitez, Viktor Macarol, Franc Maca-
rol, Viktor Čeluta, Peter Gec, Franc Macarol, Ma-
rija Jerman, Anton Orel, Alojzija Žerjal, Albina
Macarol, Karolina Vitez, Zofija Štoka, Ivan
Ček, Rafael Počkar, Marija Kariz, Alojzij Ozbič.
Do sedaj izkazanih L 9556'80, v današnjem izkazu
L 208; skupaj L 9764'80.

Za pogorelec Narodnega doma

Ivan Turk, Klanec L 5, Lenardon, Sv. Ivan 5 di-
narjev. Do sedaj izkazanih L 6035'80, 1 dinar in 15
igal. kron; skupaj L 6040'80, 6 dinarjev in 15 igal.
kron.

Zakopana strojna puška

Meseca julija, leta 1920 po Kristosovem rojstvu
se je vršila naslednja zgodba v Lokvi pri Divači.
Lokavski brigadir, poveljnik otonde orožniške
postaje, ni ravno najboljši briten človek na zemlji.
Ko je bog delil talente, mu je z malo žlico vlival
v glavo. Mesto možganske zmožnosti pa ima moč,
saj je na dekletu vsak brigadir majhen bog. Da do-
kazuje svoje sposobnosti, patrolirja zvečer po vasi,
oborožen z majhno puško in velikim strahom.
Spremljan po dveh podložnih mu orožnikov. Te-
daj je vsa Lokve njegova. Samozavestno stopa po
občini kakor petelin po gnojišču, ko zagleda pod-
ložne mu kokoši. Razuhudeje lokavske kokoši pa
so hotele slednjim pokazati petelina.

Nekega dne dobi vsemogočiji gospod brigadir
pismo s približno sledečim besedilom: »Karo
senjor karbiner! A Lokva lumera 180 ke diži po do-
mače večer kaža de Trebec že usa mašingver ke
ga portado i bolševiki de Rusja in komiñar 1919.
Kvešto mašingver že in kuzina, 1/2 metro de toto
la tera. Bižonja tanto kopat ma la prego senjor
karbiner ke no diži a nešun ko go mi škrilo kvešta
letera.« Pismo je bilo brez podpisov in navzlic
temu je v svoji čudoviti brilnosti vzel gospod
brigadir to pismo resno na znanje.

Ker je gospod brigadir eden tistih redkih ita-
lijskih srečnikov, ki je imel priliko naučiti se vseh
24 črk alfabeta, je pismo prebral in vse razumel,
razum najvažnejše besede »mašingver«. Pisec je br-
kone nalašč rabil to besedo v tujščini, da bi tako
prisilil gospoda brigadirja, da si počne tolmacha in
bi na ta način vsa izvedela za vsebino pisma. In
tako se je tudi zgodilo.

Gospod brigadir je šel v občinsko pisarno, obo-
rožen razen s puško in strahom tudi s pismom.
Gospod tajnik prebere pismo, se nasmeje in raz-
tolmači besedo »mašingver«. Ko je izustil tajnik
»mašingver-mitragliatrice«, so se brigadirju zaje-
žili lasje in je opomnil orožniku — spremiljevalu:
»Vidiš, kaj imajo skrito, per Dio! In ko mu je taj-
nik pripomnil, da ga je hotel pisec le šaljivo za-
noriti, je brigadir odgovoril: »Ne, ne, bo že ress.

To je bilo zanji Po njegovi glavi so žvlgale visoke
misli. Kako slaven sin Italije postane. Vse mu
bo obduvalo in sam kralj me bo odlikoval, da
sem v tako važni postojanki blizu meje razkril
veliko zaroto. Kolomb, ki je Ameriko odkril, se
lahko skrjuje pred mano. Zdaj sem samo brigadir,
a ker se brigam za tako važne stvari, me bodo
gotovo povzdignili najmanj v maršala in tedaj si
bom često privoščeval kozarček marsale. Se eno
tako razkritje, pa bom imel pravico do kakega
odličnega mesta v generalnem štabu. Ne vemo, ali
je pri tem mislil na Katomo ali na Heक्टरa.

Takoj se je podal gospod brigadir na orožniško
postajo, sklical konferenco vseh orožnikov, ki so
zadevo premetrili iz vseh vidikov in niso pozabili
vledati stvari iz političnega in strateškega stališča.
Brigadir si je sestavil kratko predavanje in se je
je naučil na pamet, da bi je govoril pred lastnikom
zapuščene Trebečve hiše.

Gospod brigadir je stopil pred Trebečvega Karla
in je izustil svoj pomembni govor: »Vi ste Karet
Ban. Vi imate staro hišico, ki je zapuščena. Poka-
žite mi to hišico, da jo preiščem.« Ko si je nato
brigadir ogledal inkrimirano hišico, oddaljeno od
sedanje Trebečve domačije kakih 40 metrov in ki
ima le en prostor, je odšel, da izvrši vse potrebne
priprave. Vsa kosarna je bila takoj pokonci. Mrak
je legel na vas, krdelo orožnikov si je naložilo na
rame motike, kopače in drugo orodje. Zastopani
so bili v tej važni ekspediciji vsakovrstni specia-
listi: pešci, topničarji, inženirji in zlasti vsi vrst
pionirji. Vse to je bilo potrebno, zakaj strojna
puška je bila pol metra globoko v zemlji.

Rugači, alegri e koražo, ke paura no manca. To
pot gre za vašno stvar, gre za ugled naše patrije.
Nocoj izkopljemo prvo strojno puško; kdo ve, ko-
liko jih se bodo! Ta lokovski gadja zalega, strojne
puške si skrival Eh, lokavski tički, gospod briga-
dir vam že pokaže! Boste spoznali, da ni dobre
z njim grozja zobati.

Gospod brigadir je naredil ves načrt. Krdelo
orožnikov je že pred staro hišico. Psi, tiho! Pred
hišo straža.

Delo se prične. Povelje leti za poveljem. Alegri
ragaci! Pridno mahajo z motikami in navdušeno
bijejo s kopači. Gre za ogroženo domovino. Prvih
deset centimetrov je slo dobro, ker so kopali grušč,
ki so ga bili nanosili nekdo ondi stanujoči vojaki,
da so zavravnali počevna tla hišice.

Toda mala hiša je bila sezidana na živi steni.
Skopali so ves grušč; sedaj so pršli do stene, žive
stene. Bati duro! Bij, toliči! Na desno in levo. zdaj
v tem, zdaj v onem kotu. Pot lije po čelih bolj mo-
čno ko na Faštovem hribu. Kako neki ne: smo
sredi meseca julija in že dva meseca se niso oblaki
zjokali. Coraggio, ragazzi! Avanti! Toliči! Bij! Raz-
bivaj! Streljaj! Avanti! Ragaci. Ne gre pa ne gre
naprej. Povsod živa stena.

Kaj sedaj? Strojnica je brez dvoma pod kuhinjo,
saj je pismo jasno, saj stoji črno na belem. Morda
pridemo do nje, če kopljemo od zunaj pod zidov.
Ragaci, vsi ven! Poskusite kopati okrog hiše!

Ej, kako čvrsto mahajo s kopači in motikami
okoli hiše. Človeku se je zdelo, da okopavajo krom-
pir, da bi lepše rastle.

»Kaj neki kopljejo?« so si sepeptali vaščani, ki
jih je navadno nočno delo vzbudilo. »Ko da bi
krompir okopavali. Morda mislijo, da bo bajta
zrastla in presegla Muhovo in Gusteljnovo hišo«
je menil hudomušni Franc Murcev.

Ni šlo in ni šlo. Povsod živa stena. Kaj pa sedaj?
Kaj se zgodi? Domoljubni orožniki so si natovorili
vse orodje na rame in tiho, tiho so izginili v ko-

bilo smehal Gospoda brigadirja niso videli ne tist
dan ne tri naslednje dni. Najbrže je imel kurje
oko na levi nogi in ni mogel iz hiše. Lokavci pa
so hodili kakor na božjo pot na ogled v staro
zapuščeno Trebečvino. »Salament,« je del kompare
Danijelov, ki je prišel b Karlini na pol litra »fantje
znajo pa dobro kopati. Kdo ve, če bi prišli k meni
na žrnado, zdaj ko ne morem in ne morem do-
biti delavcev; anti ne bodo dragi?« »Kaj dragi«
odgovori Franc Murcev, »zastonj pridejo; saj je
Karlo Trebečv dejal, da mu niso nič rajtali.«

Par dni kasneje so nekateri Lokavci videli na
pošti odprto pismo z približno temle besedilom:
»Karo lpa ne preložit! Senjor karbiner. Mi ga
tante njive e onji ano mi čor delavce na žrnado,
ma tanto pağar soldi. Ma perke mi ga vedo, ke
tuo ragaci far dobro kopat šenca soldi, mi ti u
altro gver in duve kanoni un metro šoto la tera
e kuži špero mi ke ti mi far skopat tuta njiva per
niente, mi kuži šprapar trkaj žrnado. Kar kar-
boner, mi ti ga vojo ben, perke ti že un fest fant.
Adjio.«

Podpisa ni bilo; brčkone je bil pisec pozabil se
podpisati. Tudi nam ni znano, ali je dobil odgovor
na pismo. Ko prihodnjič zopet izletimo od nas v
Lokve, bom že poprašal Lokavce, kaj in kako se
je stvar končala in če bo zgodba lušna, bom na-
daljeval. Lokavci so pravi tički. Ti ga pibnejo! Kaj
ne?

To in ono

Idiosinkrasija proti mačkam je predmet pre-
iskavanja britanskih zdravnikov, kakor poro-
ča »British Medical Journal«. Kakor zna-
mo, je dosti ljudi, da celo prijateljev živati, ki
se jim mačke gabiyo. O tem pričajo tudi pre-
množi dokazji v svetovni zgodovini. Ko se je
Napoleon po bitki pri Vagramu nastanil v
Schöbrunnu, se je namah zasliskal iz njegove
sobe klic na pomoč. Straže so prihitele in ma-
še cesarja s potegnjanim tenkim mečem proti
mački, ki je iskala svoj kotiček za poslednjo
preprogo; Napoleon se je od groze tako tresel,
da ni mačke niti enkrat zadel. — Tudi angli-
škemu vojskovedji Lordu Robertin, ki je bil
nekaj časa najvišji vojaški šef v Indiji, so mo-
rale zapoditi izpred oči vse mačke. Poročevalec
zgoraj navedenega lista, dr. Weir Mitchell, je
osebno poznal 31 ljudi, katerim je navzočnost
matke, pa če zanjo niti vedeli niso in je niso
slišali, zbudila čudne občutke ter pravi, da ob-
čutljivim ljudem že sam dotik z mačko lahko
povzroča težko bolezen, ne le naduho, ampak
tudi začasno oslepelost, histerične krče itd.
Čudno je, da kažejo mačke baš do ljudi, ka-
terim se gabiyo, veliko nagajenje in si priza-
dejavajo na razne načine, da bi se jim priku-
pale.

Kako se varujemo stroje. Izkusilevec potu-
ča: V 50 letih nisem nikdar našel bukke, v ka-
tero bi bila tresčila strela. Tudi nemški pre-
govor pravi, da mora človek ob nevihtih bežati
pred hrasti in smrekami, iskati bukev. Pod bu-
kvičjo je človek varen pred strelo, drugače pa
pod nobenim drugim drevesom, posebno če
stoji na samem. Kdor je ob nevihti blizu gozda,
naj se zateče vanj, toda ne ob rob, ampak v
sredno goščave in tudi tu naj ne stoji tik ob
deblih. Kogar pa zaloti nevihta na planem,
kjer ni nobenega zavetja, naj leže podolgem na
tla in počaka dokler se električna napetost v
ozračju ne izravnava in nevihta polježe.

Število pokopanih vojni žrtv v češkoslo-
vaški republiki. Kakor se da posneti po »Novi
Dobri«, imajo na Češkoslovaškem 250 tisoč voj-
nih grobov. Od teh jih pride na Češko deželjo
30 tisoč, na Moravo in Slesko 80.000, na Slova-
ško pa 120.000. Domačih vojakov je pokopa-
nih v Čehih 30.000, Rusov 2000, Francozov pa
samo 10. Večina je umrla za tuberkulozo in pa
po taborih.

Car Ljenja. Ludvik Forest, izboren pozna-
valec ruskih političnih in socijalnih razmer,
piše v »Matinu«: »Ze davno sem hotel razja-
sniiti, da je diktatura proletarijata v Rusiji samo
anecdota, dobra za izvozno propagando. Kako
bi mogla biti v Rusiji diktatura, ko tam prole-
tarijata sploh ni. Na sto Rusov pride komaj
en tovarniški delavec. Drugi so zemjdelci,
nasprotniki boljševizma. Sila boljševizma izvir-
a iz istine, da je Rusija v njem dobila znova
vladno formo za katero je najlepša oznaba:
carizem. Zopet ima dvor in dostojanstvenike,
na dvoru se sprejemajo tuji, za katere je
vedno pripravljena dobra postrežba pa če de-
žela trpi lakoto. Zopet ima polno uradništva,
ki je predržno in po večini nemško, sploh je
tako, kakor prej. V armadi je obnovljena disci-
plina kar najstrožje. Delavcem, izvezemši one,
ki so postali proletarski aristokrate, se gedi
jako šabo. Po tovarnah so nastale stavke, ker
primankuje živl, volčev in, povsod vlada moč,
sila, carizem. Carška cenzura ni bila nikdar
še tako nasilna. Jedna razlika med prejšnjim in
sedanjim carizmom je ta, da naši napredni listi
ne pravijo, da take čednosti obsojajo vado,
ki jih ima. Prej se je pisalo v Parizu takoa.

Resnica o Dunaju. Na Dunaju izhajajoči poli-
ski list »Glo« Wiedemski piše: Za Avstrijo bi
bilo vsekako bolj zdravo, navsezadnje tudi za
tako okružje kakor je, če bi Dunaja ne bilo.
To mesto, vajeno prijeto in lahko živeti na ra-
čun dela in denarja vseh delov, ki so jih svoji
čas doklil Habsburgovci v svojo posest, a deja
nevajeno in propadajo, beratič dames brez sramu
po celi Evropi in Ameriki in hinavsko trdi,
češ, da se mu delo krivica, ker ne more od kon-
ca 1918. teta več kakor jupavika izsesavati
hrvi Poljakom, Čehom in Slovencem.

Znamenje našega časa. Pod tem naslovom
je prinesel v Pizmu (izhajajoči dnevnik »C. D.«
naslednjo dnevno notico: V neki tukašnji go-
stini je bilo videti te dni na vratih naslednji
napis: Damin brez spremstva gospodov je
vstop prepovedan. Izvestno jih je mnogo ho-
dilo tja.

Otežkočeno sklepanje zakonov v Angiji. V
Angiji je število sklenjenih zakonov zelo pa-
dlo, ker so se pristojbine za sklepanje zakono-
v povišale 20 do 60 odstotkov in morata pla-
čati ženin in nevesta 22 do 25 funtov šterlin-
gov, ako se hočeta poročiti.

Bilardni rekord v Angiji. Angleški bilardist
W. Smith je ustvaril te dni v Londonu nov re-
kord na bilardu. Dosegel je pri bilardiranju po
vrsti brez vsake napake 785 točk in je prema-
gal rekord, katerega je bil dosegel t. 1914.
Reece, ki se dosegel pri bilardiranju 744
točk.

ŠIRITE „EDINOST“

Ivanka Jelen
Ivan Florenin
poročena
Trst, 19. septembra 1920 (165)

ŽIVNOSTENSKA BANKA
PODRUŽNICA v TRSTU
Ulica Roma vogal ul. Mazzini. — Lastna palača.
Dejniška glavica in rezervni zaklad K Č. St. 225.000.000
Izvršuje kulturno vse bančne in menjalnične transakcije.
Uradne ure od 9-13

MALI OGLASI
se računajo po 20 stotink beseda. — Najmanjša
pristojbina L 2.—. Debele črke 40 stotink beseda
Najmanjša pristojbina L 4.—. Kdor išče službo
plača polovično ceno.

PRAŠICKI ameriške pasme, 1 molzna krava se
prodajo v Rakinovcu št. 860, stara openska
cesta. 262

MLAD, vpokojen državni uslužbenec želi nastopiti
službo pri kakih trdkih, banki ali kaj sličnega.
Naslov pove uprava. 263

KUPUJEM vreče in cunje. Babič, Molin grande
št. 20. 269

ZA ZLATO, srebro in krone plača najvišje cene
Pertot, urar. Ulica S. Francesco št. 15. II. 264

2 NOVI POROČNI POSTELJI iz trdega lesa, nove
vzmeti, 2 nočni omari se prodajo po nizki cenl
v ulici Massimo d'Azeglio 3. I. desno. 265

DIVAN, 4 naslonjaci, mizica, obrobjeno zrcalo za
L 2000. Corso Garibaldi 33, vrata 4 266

STEKLENA OMARA, miza, 6 stolic, etagere Lir
1200. Barriera 29. I. 267

LAKIRANO, nove kuhinjsko pohištvo L 1100,
otroški voziček L 35. Corso Garibaldi 33. I.
vrata 4. 268

KMETIJA v Rojann, hiša, 3000 sežnjev obdelane-
ga zemljišča, vinograd in gozd se prodaja takoj
za Lir 40.000. Via Industria 10. III. Malis. 270

PRODA SE hišica z malim vrtom. Voda, plin, lep
razgled. Stanovanje takoj prosto. Naslov pri
upravi. 271

IZREDNA PRILIKA! Proda se dve popolni po-
stelji. Solitario 1, skladišče, od 9-11. 263

DRVA, bukova in hrastova, kupuje franko
vagon, uradna teža nakladalne postaje,
tvrška Znidarščič & zeta, II. Bistrica. (156)

SREBRN DENAR kupujem po najvišjih cenah.
Urar Albert Povh, ulica Mazzini 46. 204

MODISTKA se priporoča cenj. damam v mestu in
v okolici. Ulica Alessandro Volta 2. V. (pri
ljudskem vrtu). 212

Javna ljudska knjižnica v Nabrežini
priredi (167)
v nedeljo, dne 26. septembra

JAVNO TOMBOLO
s plesom
št. 2971/20.

Oglas dražbe.
Dne 28. septembra t. l. se oddajo
ponovno v zakup potom javne dražbe
pri podpisnem komisarjatu LOVI tu doli
imenovanih občin za letoletno dobo:

Table with 2 columns: Name, Price. Sežana, vskljena cena Lir 3000; Križ, " " 1000; Utovljene, " " 800; Velikirepen, " " 1200; Povir, " " 950.

Varščina (20%, vskljne cene) je položiti
najkasneje do 9. ure.

SEŽANA, 17. septembra 1920. (164)
Civilni komisar: GUGLIELMO.

PFAFF Stroj za šivanje in vezanje pravi nemški izumi
Seidel & Neumann in
Singer, Gast & Gasser
Trgovska zbirnica za vsako
popravilnjo. Trst, ul. Campanile 19

„CROAZIA“
Zavarovalna zadruga v Zagrebu.
Ustanovljena leta 1894.
Podružnica v Trstu ul. Lavatoio 1, II. n.
prevzema zavarovanja stavb, pre-
mičnin, poljskih pridelkov, sena,
slame in živine proti škodi po
požarju in strehi in zavaruje stekl.
šipe proti škodi po razbitju.
Sposobni krajevni zastopniki in akviza-
torji se sprejemajo po najugodnejših
pogojih.

FOTOGRAF A. JERKIČ, Trst, ul. Roma 24. Go-
rica št. 36 na dvorišču. P 711

Prodajalna
manifakturnega blaga
Barkovlje, Riviera šte. 83.
Velika izbira perila, fuštanja,
nogovic, robcev in drobnarine.
CENE ZMERNE. (166)

JOSIP STRUCKEL
Trst, vogal Via Nuova - S. Caterina.
Velika izbira vsakovrstnega blaga za moške
in ženske. — Blage za suknje, žamet, bahant,
svile, etamina ter raznih predmetov za okras
oblek. Vse po znižanih konkurenčnih cenah.

Trgovsko-obrtna zadruga
v Trstu
registrovana zadr., z neomejenim jamstvom
ul. Cesare Battisti (prej Stadion) št. 21
sprejema hranilne vloge
od L 1 dalje.
Navadne vloge obrestuje po
4 1/2 %
večje po dogovoru

Trgovcem otvarja tekoče čekovne ra-
čune. — Posoja hranilne pušice na dom.
— Rentni davek plačuje iz svojega.

Daje posojila
po najugodnejših pogojih na vknjižbe,
na osebno poroštvo, na
zastave vrednostnih listin.

Uradne ure vsak dan izvzemši
nedelj in praznikov od 8 do 1.

PELLEGRINO CINCELLI
Trst - ulica Malcanton štv. 9 - Trst
(Miša ustanovljena leta 1828.)
KOŽE in USNJE za ženske in moške.
Box in Chevreaux, lak, podlage in vsakevrstni predmeti za čevlje itd.
Vse po ugodnih cenah Postrežba točna.

CLA!
Edino mazilo
ki ohranjuje usnje in ga vzdržuje mehko.
Skladišče v Trstu, ulica Torre bianca šte. 12 - Telefon šte. 10

DREOSSI & C. - Trst
Trg Oberdan šte. 1.
Brzejavke : DREOSSI, Trst.
Poštno hran. račun 11-55
Telefon : Prodajalna 14-57
Stanovanje 30-11

ZALOGA:
Železnin, kovin in kuhinjskih potrebščin. — Orodje in poljske
potrebščine. — Ogrodje za vrata, okna in pohištvo. — Verige,
žebliji, železna žica.
Plošče iz litega železa za ognjišča. — Velika zaloga v to stroko
spadajoče drobnarije. — Kuhalniki in štedilniki na petrolej. —
Lesene grablje, srpi in kose ter zajamčeni brusni kamni.

Brill
Najboljše mazilo za čevlje
Podružnica v Trstu, ul. del Toro št. 10. — Telefon 31-72